

Mervi Hotokka

KOULUNUORISOTYÖN TARPEEN ARVIOINTI MIKKELISSÄ

*"Kouluissahan ne nuoret on,
kun ne on pakotettu tänne!"*

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tammikuu 2012

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkelin University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 31.1.2012		
Tekijä(t) Mervi Hotokka	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Nimeke Koulunuorisotyön tarpeen arviointi Mikkelissä - ”Kouluissahan ne nuoret on, kun ne on pakotettu tänne!”			
Tiivistelmä <p>Koulunuorisotyötä on tehty pistäytyvästi, mutta nuorisotyön pysyvämpi läsnäolo kouluissa on melko uusi työmuoto. 2000-luvulla eri puolilla Suomea toteutetut pilottihankkeet ja niistä kootut raportit osoittavat, että koulunuorisotyö on oppilaiden kokonaishyvinvointia lisäävää toimintaa. Tutkimuksen lähtökohtana oli, että keskustelu koulunuorisotyöstä ja sen toteuttamisesta Mikkelissä on tarpeellista aloittaa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä havaintoja mikkelinläisten yläkoulujen moniammatillisista verkostoista ja tuoda esiin niitä teemoja ja menetelmiä, joihin koulunuorisotyön toivotaan keskittyvän. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi odotusasenteita, joita työntekijät koulunuorisotyötä kohtaan omaavat. Tutkimuksen kohteena oli koulunuorisotyö ja nuorisotyön jalkautuminen koulun toimintaympäristöön. Tutkimus toteutettiin menetelmätriangulaationa, jossa alkuvaiheessa kerättiin aineistoa Internet-kyselyllä ja sen jälkeen tehtiin teemahaastattelut. Otantaan kuului mikkelinläisten yläkoulujen eri ammattiryhmien työntekijöitä.</p> <p>Tulokset kuvaavat laajaa koulunuorisotyön tarvetta, joka ilmenee kouluyhteisön eri osa-alueilla. Koulunuorisotyön arvellaan helpottavan eri ammattiryhmien työn kuormittavuutta, rakentavan yhteisöllisyyttä luokkaryhmissä ja tukevan nuorten kokonaisvaltaista kasvua. Koulunuorisotyön tarve nähtiin erityisesti kokonaisvaltaisen kasvun tukemisessa, johon kuuluu mm. kohtaamistilanteiden luominen ja nuoren tilanteen tuntemus eri kasvuympäristöissä. Koulunuorisotyön uskottiin pystyvän tehostamaan moniammatillista yhteistyötä.</p> <p>Erityinen hyöty tuloksista on Mikkelin opetus- ja nuorisopalveluille. Raportissa arvioidaan tähän asti tehtyä pistäytyvää koulunuorisotyötä sekä osoitetaan selkeät toiveet tulevaisuuden toiminnalle. Pistäytyvästä halutaan pysyvää, nuorisotyöntekijän edellytetään olevan ammattilainen, jolla on tavoitteellinen työskentelytapa ja aikaa kohdata nuoria sekä huoltajia. Koulunuorisotyön kokeilujen toivotaan lähtevän liikkeelle koulukohtaisten tarpeiden mukaisesti.</p>			
Asiasanat (avainsanat) koulu, nuorisotyö, koulunuorisotyö, moniammatillisuus			
Sivumäärä 60 + 3 liitettä	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Kieli suomi</td> <td style="width: 50%;">URN</td> </tr> </table>	Kieli suomi	URN
Kieli suomi	URN		
Huomautus (huomautukset liitteistä)			
Ohjaavan opettajan nimi Pekka Penttinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja		

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 31.1.2012
Author(s) Mervi Hotokka	Degree programme and option Civic activities and youth work	
Name of the bachelor's thesis Is there any need for youth work in the school? - "Young people are in the school, because there are forced to be!"		
Abstract Youth work has never had a permanent presence in schools. A more permanent presence is quite a new form of youth work. The experiment projects have shown that youth work in the school increases the well-being of the pupils. The basis of the thesis was to start a discussion in Mikkeli about youth work in the school. The purpose of this thesis was to make observations about the multi-professional networks which are operating in the secondary schools of Mikkeli. The purpose was also to present themes and methods, which are suitable for implementation in school youth work. The study also set out to analyze what kind of expectations and attitudes the school employees have towards youth work in the school. The subject of this research is youth work at school and youth work's location in the environment of the secondary school. Two different research methods were used: the query was accomplished at first and the interviews after that. This kind of process is called multi-method research. In the sampling there were workers from different occupational groups. The results describe the need for youth work in the school. The need can be seen in different parts of the school society. The respondents believe that youth work can ease their workload, develop the community in the class and support the holistic growth of young people. The special need was pointed out to be in supporting the young people's growth comprehensively. This means for example creating a situation to face young people and knowledge of young people's position in different growth environments. The respondents think that youth work in the school can intensify the multi-professional cooperation. The special benefit of the results is for workers within the educational and the youth work services in Mikkeli. The thesis includes a review of previous school youth work efforts and a clear vision for the future operation. The results show that more permanent, skilled youth workers who have a goal-oriented way of working and time to meet young people and parents are needed. The results show that the experimental school youth work projects should be based on the needs of the individual schools.		
Subject headings, (keywords) school, youth work, school youth work, multiprofessionalism		
Pages 60 p. + 3 attachments	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Pekka Penttinen	Bachelor's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 NUORISOTYÖ KOULUN TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ.....	2
2.1 Koulun kasvatustehtävä.....	2
2.2 Koulunuorisotyö	8
2.2.1 Näkökulmia nuorisotyöhön	8
2.2.2 Nuorisotyö koulussa.....	9
2.2.3 Tulevaisuuden haasteet	12
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	14
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusongelmat.....	14
3.2 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko.....	15
3.3 Aineistonkeruumenetelmät.....	16
3.4 Aineistonkeruuprosessi.....	17
3.5 Aineisto.....	19
3.6 Aineiston analyysi	21
4 MIKKELILÄISTEN YLÄKOULUJEN NYKYTILA.....	22
4.1 Henkilöstöressurit ja kuormittuminen.....	22
4.2 Moniammatillisen yhteistyön toteutuminen ja sen haasteet	25
5 KOULUNUORISOTYÖN TARVE MIKKELISSÄ.....	31
5.1 Lähtötilanne	31
5.2 Tarpeen arviointi.....	38
5.3 Koulunuorisotyön tehtäväkenttä.....	41
5.4 Vaatimuksia nuorisotyölle	45
5.5 Kehitystyön toteutus ja haasteet	47
6 YHTEENVETO	52
6.1 Keskeiset tulokset.....	52
6.2 Pohdinta.....	55
LÄHTEET	57

LIITTEET

- 1 Tiedote tutkimuksesta
- 2 Kyselylomake
- 3 Haastattelun runko

1 JOHDANTO

Koulunuorisotyö on ajankohtainen puheenaihe koulun kehittämisessä. Lähtökohta koulun ja nuorisotyön yhteistyölle on mielenkiintoinen, ovathan perusopetus- (628/1998) ja nuorisolain (72/2006) tavoitteet yhtenevät elämänhallintataitojen, aktiivisen osallistumisen ja elinympäristön kunnioittamisen osalta. Molempien lakien tavoite on kasvattaa vastuullisia, yhteiskunnasta ja omasta itsestään huolehtivia kansalaisia.

Kouluissa on jo pitkään toteutettu pistäytyvää nuorisotyötä, johon on kuulunut mm. alakoulusta yläkouluun siirtyvien oppilaiden ryhmäyttäminen, harrastusmahdollisuuksista tiedottaminen ja yksittäisten tapahtumien järjestäminen. Tässä tutkimuksessa koulunuorisotyöllä tarkoitetaan kuitenkin nuorisotyön pysyvämpää läsnäoloa koulun fyysisessä toimintaympäristössä, esim. nuorisotyöntekijän vastaanottoa koulussa, läsnäoloa välitunneilla, yksittäisen oppilaan tukemista, toimimista oppilashuollollisessa työssä sekä osallistumista leirikoulujen ja teemaviikkojen järjestämiseen.

Tarkastellessani koulunuorisotyön tilaa Suomessa, huomasin, että kehittämishankkeita on toteutettu laajalti vuosituhanen vaihteesta lähtien. Löysin monia Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä koulunuorisotyöstä, näkökulmina mm. yhteisöpedagogin osaamisen hyödyntäminen, koulujen moniammatillistuminen ja koulujen toimintakulttuurissa havaitut puutteet. Mikkelin ammattikorkeakoulussa (2010) on käynnissä tutkimushanke, jossa selvitetään koulunuorisotyön laajuutta ja toteuttamistapoja Suomen kunnissa.

Lahdessa on kokeiltu koulunuorisotyötä *Duuri*-projektissa (2008, 3), jossa teemana oli koulupudokkuuden ehkäisy. Jyväskylässä on käynnissä ESR-rahoitteinen *Ohjaus Laturi* -hanke, jonka avulla on järjestetty peruskoulusta toisen asteen oppilaitoksiin siirtymässä oleville oppilaille ja heidän vanhemmilleen neuvonta- ja tiedotustoimintaa vastaanotolla (Peltomaa & Toivonen 2009, 8). Kouvolassa toteutetaan *Nuorisotyö koulussa* -hanketta (2011), jossa nuoriso-ohjaajat toimivat 8 – 16 viikkotyötuntia nuorisotalonsa lähimmällä koululla.

Edellä mainituista lähteistä käy monella tapaa ilmi koulunuorisotyön tarpeellisuus ja koulun arkeen nuorisotyöllä saatava lisäarvo. Koulunuorisotyöllä edistetään lasten ja

nuorten hyvinvointia sekä tarjotaan kokonaisvaltaista tukea nuorten elämään. Koulunuorisotyö voisi toimia nuorten arjesta käsin koordinaattorina eri toimijoiden välillä poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

Tässä tutkimuksessa selvitetään ensin kyselytutkimuksella, millainen oppilasta tukeva moniammatillinen verkosto mikkeliläisissä yläkouluissa on ja kuinka se toimii. Sekä kyselyn että sen jälkeen toteutettujen teemahaastattelujen avulla kartoitetaan koulujen kasvatustehtäviä, joihin ei perinteisin toimintatavoin pystytä puuttumaan. Pyrkimyksenä on tuoda esiin koulunuorisotyön paikallisia tarpeita. Selvitetään niin ikään, millainen asenneympäristö yläkouluissa vallitsee uutta ammattiryhmää kohtaan.

Tuloksia voidaan hyödyntää koulujen toiminnan kehittämässä joko yksittäisillä yläkouluilla, koko sivistystoimen hallintokunnan alueella tai kehittäessä esim. seurakunnan tai järjestöjen koulunuorisotyötä. Koulunuorisotyö voi olla muutakin kuin aamunavauksia nauhalle äänitettynä.

2 NUORISOTYÖ KOULUN TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

2.1 Koulun kasvatustehtävä

Koulun asema kasvatustyössä on erityinen. Se on erikoistunut tuottamaan yhteiskunnassa tarvittavia tietoja, taitoja ja asenteita. Koulu valmistaa uusia yhteiskunnan jäseniä. (Kurki ym. 2006, 104 – 105.) Perusopetuksen tehtävänä on tarjota yksilölle mahdollisuus yleissivistyksen hankkimiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen, mutta toisaalta lisätä yhteisöllisyyttä, tasa-arvoa ja yhteiskunnan sivistyksellistä pääomaa. Tarkoituksena on antaa mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja itsetunnon kehittämiseen. Perusopetuksen toimintakulttuurin tavoitteena on olla avoin ja vuorovaikutteinen, että yhteistyö sekä koulun sisällä että ulkopuolella on mahdollista. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 14, 19.)

Koulu on säilyttänyt asemansa nuorten arkielämään ja kasvuun keskeisesti vaikuttavana instituutiona. Vaikka koulun kulisseja on pyritty ravistelemaan ja ovia avaamaan ympäristöön, se pystyy parhaimmillaankin luomaan vain perustaa kansalaisten oppimiselle. (Laine 2000, 17.) Koko ikäluokka ja kaikki lapsiperheet ovat tavoitettavissa

koulun kautta. Yhteiskuntaa voidaan uudistaa koulun avulla siten, että koulua käytetään kehittämisen välineenä ja tiettyjen arvojen asianajajana. (Launonen & Pulkkinen 2004, 24 – 25.) Viime aikoina lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavat asiat ovat nousseet yhteiskunnallisesti tärkeiksi. Koulua pidetään luontevana toimintaympäristönä näiden teemojen käsittelyyn. Tässä yhteydessä koulun tulisi tiedostaa roolinsa moniammatillisen yhteistyön kenttänä. (Launonen & Pulkkinen 2004, 34.) Nuorisotyössä moniammatillisissa verkostoissa toimiminen on arkipäivää, ja koulu olisi ihanteellinen paikka yhteistyön toteuttamiseen.

Koulukasvatuksessa kohtaaminen on kokonaisvaltaista ja kasvattajan roolissa oman käyttäytymisen kontrollointi avainasemassa. Nuoret ovat läsnä koko ajan, mallin antamisessa ei ole kahvi- tai ruokataukoja, kuten Tilus (2004, 83) kirjoittaa osuvasti. Koulukasvatuksessa tarvitaan eri ammattiryhmien johdonmukaista toimintatapaa, joka on viesti nuorille yhdessä sovitusta kasvatuksen arvoista.

Luther (2008, 75 – 81) valottaa koulun realistista nykytilaa: opettajien aika ei riitä kaikkeen kasvatus- ja valistustyöhön eikä yhteiskunnan ongelmien ratkaisemiseen. Eri kansalaisjärjestöjen tekemä hyväntahtoinen työ tuottaa erilaisia oppimateriaaleja päätyttyä opettajanhuoneen roskakoriin. Yritys hyvinvoivien kansalaisten kasvattamiseen yhteiskunnassa on kova ja opetus on tehokasta, mutta silti suomalaiset lapset viihtyvät koulussa huonosti. Ratkaisuksi Luther ehdottaa, että koulussa annettaisiin enemmän aikaa ihmisten välisille suhteille. Tietoteknistyvässä yhteiskunnassa koulun rooli sosiaalisena ympäristönä tulee nousemaan tärkeämmäksi kasvatustehtäväksi ohi osaamisen välittämisen. Tämän ajatuksen vahvistuminen tuo kouluille kehityshaasteen, joka vaatii rakenteiden ja työmuotojen uudelleenarviointia.

Miten koulu kykenee edistämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä? Kiire ja pinnallisuus hallitsevat arkea. Virtuaaliyhteisöt ovat joka paikassa läsnä. Elämänmenon suunta on hämärtynyt ja yhteiskunta lohkoutunut. Yksilöllisyys ja lokeroituminen sekä yksinjäminen ja syrjäytyminen liittyvät osallisuuden kokemuksen puuttumiseen. Tulevaisuus ei ole enää ennakoitavissa. (Tilus 2004, 26 – 29.) Koko peruskouluhistorian ajan erityisopetus on ollut kasvussa. Vaikka alun perin erityisopetusjärjestelyillä haettiin tasa-arvoa kaikille oppijoille tarpeiden mukaisesti, vuosien saatossa tavoite on kääntynyt itseään vastaan, oppilaita syrjiväksi tekijäksi. Vuonna

2007 erityisopetuksessa olevien oppilaiden osuus oli noin 8 % ja osa-aikaisesti erityisopetuksessa olevien jopa 22 %. (Moberg ym. 2009, 42 – 44.)

Turvallisuus on noussut viime vuosien tragedioiden kautta koulujen keskeiseksi arvoksi. Uusikylä (2006, 17 – 19) arvelee, etteivät metallinpaljastimet ja vartijat auta turvaamaan oppilaiden sisäistä turvallisuuden tunnetta. Koulun tunneilmasto voidaan jäsentää yhteisöllisyyden tunteeseen, henkilökohtaisten suhteiden lämpöön ja turvallisuudentunteeseen. Kouluissamme on jatkuvasti paljon oppilaita, jotka tuntevat olonsa turvattomaksi. Vaikka näiden tuntemusten objektiivisuus voidaan kyseenalaistaa, ne ovat nuorelle kuitenkin täysin tosia.

Koulussa on tehty nuorten hyväksi oppilashuoltotyötä jo kansakouluajoilta. Työn painopisteet ovat ajan myötä muuttuneet. Oppilashuolto on nykyään moniammatillinen työmuoto, jonka toimintaa ohjaa useiden eri lakien säädöspohja. Oppilashuoltotyötä tehdään päivittäin koulun käytävillä ja oppitunneilla, mutta se ei ole riittävää. Tarvitaan toimiva, moniammatillinen oppilashuoltoryhmä, joka paneutuu koulu yhteisön hyvinvoinnin kehittämiseen ja vaikeuksien ennaltaehkäisyyn. Oppilashuoltoryhmän tulisi tukea oppilaiden hyvinvointia sekä opettajien ja vanhempien kasvatustyötä. (Ikonen ym. 2003, 283 – 285.)

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa (Perusopetuslaki 477/2003).

Edellä mainittujen yhteenvedona voidaan todeta, että koulu tarvitsee tukea yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistämiseksi. Koko yhteiskunta tulee tarvitsemaan sosiaalisia innovaatioita. Niiden toteuttaminen tosin vaatii suurempia ponnisteluja kuin teknologiset keksinnöt. Tarvitaan sitoutumista, asian merkityksen ymmärtämistä ja mahdollisesti oman käyttäytymisen muokkaamista. (Launonen & Pulkkinen 2004, 75.) Koulu on keskeinen laitos lasten ja nuorten elämässä; koulussa vietetään vähintään 12 vuotta eli noin 15 000 tuntia. Ei ole samantekevää, millä eväillä koululaitoksesta kansalaiset saatetaan aikuisuuteen. (Lämsä 2009, 34.)

Moniammatillinen toiminta koulussa

Moniammatillinen verkosto on voimavara, jota palveluntarjoajat pyrkivät hyödyntämään. Mitä vähemmän asiakas tarvitsee kulkea luukulta luukulle, sitä tehokkaammaksi toiminta voidaan saada ja päällekkäisyydet vähenevät. Moniammatillisuuden käsitteen määrittely on ongelmallista sen laajuuden, moniulotteisuuden, sisältöjen erilaisuuden ja painotuserojen vuoksi.

Kun sosiaalialalla 1990-luvulla alettiin tarkastella asiakkaan elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti ja myönnettiin resurssien heikkous haasteellisissa ongelmissa, ryhdyttiin yhä tehostetummin käyttämään moniammatillista verkostotyötä. Verkostotyö on lisääntynyt myös projektityön lisääntymisen myötä. (Vehviläinen 2002, 42.)

Moniammatillisuutta pidetään luonnollisena asiana, joka on ihmisten välistä yhteistyötä, tietojen lainaamista ja palaverointia. Se on jalostunutta vuorovaikutusta, jossa pyritään systemaattiseen toimintaan ja sitoutuneisuuteen. (Vehviläinen 2002, 61.) Moniammatillisuus on rajoja ylittävää. Yksilösuorittaminen asiantuntijuutena ja ammattihierarkia nähdään kehityksen ja uusien ratkaisujen synnyn esteenä. Toimivassa moniammatillisessa työyhteisössä vähemmän koulutusta saaneiden äänen annetaan kuulua ja tuodaan esille erilaisia näkökulmia. (Launis 1997, 125 – 131.)

Nuorisoalan moniammatillinen yhteistyö on usein paikallisella tasolla tapahtuvaa yhteistyötä. Moniammatillinen verkostotyö voidaan eritellä eri tasoille. Poikkihallinnollinen yhteistyö tarkastelee paikkakunnan nuorten elinoloja kokonaisuutena. Yksilöohjaukseen pyrkivä yhteistyö taas keskittyy ratkaisemaan yksittäistä nuorta koskevia ongelmia. Moniammatillinen yhteistyö voi olla myös yksittäiseen teemaan tai ongelmaan keskittyvää, esim. päihdetiimit. (Vehviläinen 2002, 43.) Jokaisessa näissä toimii erilainen kokoonpano eri alojen ihmisiä ja nuoria sekä heidän vanhempiaan.

Koulutyöskentely ja opetus ovat muuttumassa yhä enemmän ryhmätyöksi. Kouluun kertyy monialaista ammattitaitoa ja työskentely vaatii moniammatillista työtettä. Koulussa tarvitaan monen ammatin edustajia hoitamaan päivittäisiä rutiineja. Tarvitaan lisääntyvässä määrin erilaisia ja eriasteista tukea kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. (Rönty 2007, 16.)

Koulun oppilashuollon kehittämisessä korostuu koulun sisäisten toimintatapojen ja moniammatillisen yhteistyön merkitystä. Arjen hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu kaikille kouluyhteisön jäsenille. Yhteistyön tehostamiseen tarvitaan kehitysmuotoista asennetta. (Tilus 2004, 21.) Moniammatillisessa koulussa työskentelee eri ammattitehtävissä henkilöitä, joilla on erilainen koulutus (näin ollen erilainen ammattisanasto, teoriapohja ja työkäytännöt), erilainen työkuulttuuri, erilainen työtä koskeva lainsäädäntö ja erilaiset työehdot ja työajat. Kaikkia koulun ammattilaisia yhdistää kuitenkin yhteinen asiakas eli oppilas ja hänen huoltajansa. (Rönty 2007, 22 – 23.)

Varsinkin yläkouluissa opettaja on vastuussa vain omasta oppiaineestaan ja on kykenemätön näkemään oppilaan kokonaisvaltaista tilannetta. Aineenopettajat eivät ole saaneet koulutuksessaan juuri tietoa didaktiikasta ja taitoja nuoren ihmisen kohtaamiseen. (Pohjola 2010, 9, 32.) Koulujen työorganisaatiossa työskentelevät toimivat yleensä itsenäisesti ennalta määriteltujen tehtävien mukaan. Vaikka tiimityö on yksittäisissä kouluissa lisääntynyt (Johnson 2007a, 47 – 48.), koulujen toimintakulttuuria kuvaa Pohjolan (2010, 1) mukaan sektoroituneisuus. Moniammatillisuus tulisi nähdä koulussa niin, että se nousisi toiminnan arjesta ja arjen tarpeista.

Moniammatillisen yhteistyön edellytyksenä on yhteinen tavoite nuoren parhaaksi, avoin vuorovaikutus sekä nuoren ja hänen huoltajansa antama suostumus. Yhteistyön periaatteet on oltava selkeät, eivätkä ne saa muodostua kilpailevaksi toiminnaksi. Kaikkien ammattilaisten on muistettava salassapitosäännökset. Nuoren oman näkökulman kunnioittaminen ja nuoren kuuleminen on ensiarvoisen tärkeää nuoren ympärillä toimivassa moniammatillisessa yhteistyössä. (Pönkkö & Tervonen-Rossi 2009, 146 - 147.) Oppilashuollon käsikirja antaa runsaasti vinkkejä moniammatillisen yhteistyön edellytyksiksi. Toisten ammatillista osaamista tulee arvostaa ja olla tasavertainen eri ammattiryhmien kesken. Yhteinen osaaminen on enemmän kuin yhden asiantuntijan osaaminen. Yhdessä keskustellaan, sovitaan ja otetaan vastuuta. (Honkanen & Suomala 2009, 91.)

Moniammatillisen yhteistyön esteenä ovat tietosuojasiat, tietojen luovutus ja tiedonkulku. Haasteena pidetään lisäksi moniammatillisesti avoimen asenteen ja koulutuksen puutetta. Eri alojen arvostus ja asenteet ovat edelleen ongelmallisia. (Hirvonen 2009, 56 – 57.) Kehitystä jarruttavia tekijöitä tulee ilmi sekä organisaatio- että yksilötasolla. Opettajia pidetään kouluun vakiintuneita, sillä he ovat olleet lähes koko elä-

mänsä koulun perinteiden vaikutuksen alla. Opettajien omien oppimiskokemusten on todettu heijastuvan omaan opetustyyliin. Yksilötasolla kehityksen ja muutosten esteenä pidetään työntekijään kohdistuneita odotuksia. Näitä asettavat kokeneemmat kollegat, työpaikan vakiintuneet käytännöt, ammattiyhdistykset sekä oppilaat ja heidän vanhempansa. Opettajan työtä pidetään yksinäisenä, jota työntekijä haluaa suojella viimeiseen saakka ja näin hidastaa kehitystä. (Johnson 2007b, 73.) Rehtorin vastuulla on johtaa muutoksia ja kehittää koulu yhteisön toimenkuvia niin, ettei kenenkään tarvitse yksilötasolla, oman persoonansa varassa, vakuuttaa yhteisölle osaamistaan (Pohjola 2010, 32 – 33).

Kouluympäristössä opettajien ammattikunnan osaamisella ei pystytä vastaamaan koko ikäryhmän haasteisiin kaikilla elämän osa-alueilla. Siksi kouluun on palkattu kuraattoreja, terveydenhoitajia, koulunkäyntiavustajia, koulupsykologeja ja -pastoreita. Näiden erityisammattiryhmien työnkuva on ongelmalähtöistä, eli oppilas saa tukea, jos hänellä on ongelmia jollakin elämän tai koulunkäynnin osa-alueella.

Uutena toimijajoukkona kouluun ovat tulossa nuorisotyön ammattilaiset. Lähes koko nuorten ikäryhmä on tavoitettavissa samasta laitoksesta, mutta nuorisotyöntekijöitä ei ole kouluissa vielä ollut eikä nuorisotyötä systemaattisesti tehty. Nuorisotyön kohde-ryhmänä ovat kaikki nuoret. Oppilaalla ei tarvitse olla ongelmia, jotta voisi tavata koulunuorisotyöntekijän. Koulunuorisotyön lähestymistapa on erilainen kuin muiden koulun ammattiryhmien. Nuorisotyöntekijä ei odota oppilaan ottavan kontaktia, vaan hakeutuu heidän pariin ja etsii mahdollisesti tukea ja apua tarvitsevia (Pohjola 2010, 11).

Nuorisotyön ja kuraattorien osaamisalueet ovat osittain päällekkäisiä, osittain erillisiä, joten toisten kokemuksista oppiminen on mahdollista. Nuoriso- ja sosiaalityön toiminta-alueet kohtaavat mm. ennaltaehkäisevän työssä ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten ohjaamisessa. Ihannetilanteessa nuorisotyöntekijöiden, kuraattorien ja opettajien yhteistyö täydentää toistensa osaamista (Pohjola 2010, 11).

Pohjola (2010, 2) esittää, että lähtökohta nykykulttuurissa elävien lasten ja nuorten tukemiseen tulisi olla moniammatillisissa toimintatavoissa. Pitäisi pohtia, miten työtapoja kehitetään, jotta ne vastaavat tämän päivän oppimisen ja sosiaalisuuden tapoja ja tarpeita.

2.2 Koulunuorisotyö

2.2.1 Näkökulmia nuorisotyöhön

Nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta (Nuorisolaki 72/2006). Nuorisotyön kentät tarjoavat nuorille mahdollisuuden kulkea, toimia ja elää. Näillä kentillä saadut kokemukset vaikuttavat nuoren ihmisen ymmärrykseen, arvostukseen, tietoihin, taitoihin ja tulevaisuudessa toimimiseen. Nuorisotyön oppimisympäristöissä nuori ihminen kohtaa ammattimaisia nuorisotyöntekijöitä ja vapaaehtoisia toimijoita. (Nieminen 2007, 21.) Nuorisotyötä pidetään ajan hermoilla ja nuorten elämäntilanteiden ehdoilla kulkevana työmuotona (Pohjola 2010, 27).

Nuorisolain määritelmä nuorisotyöstä on hallinnollis-normatiivinen ja sitä pidetään poliittisena kompromissina, joka ei koske kaikkia nuorisotyötä tekeviä tahoja. Nieminen (2007, 22 – 23) on tarkentanut nuorisotyön tehtäviä neljällä kategoriolla: sosialisatio-, personalisaatio-, kompensatio- sekä resursointi- ja allokointifunktiolla. Nuorten sitouttaminen ja liittäminen ympäröivään yhteiskuntaan on nuorisotyön sosialisatiotehtävä. Tämän päivän nuorisotyöhön kuuluu, että sosialisatiolla on sekä säilyttävä että uudistava sävy.

Nuorten tukeminen kasvussa omaksi itsekseen on nuorisotyön personalisaatiofunktio. Nuorisotyöntekijät auttavat nuoria havaitsemaan henkilökohtaiset mahdollisuutensa ja ominaisuutensa. Nuorisotyön kompensatiofunktio paikkaa kahden ensimmäisen funktion pudokkaita eli niitä nuoria, joilla on ongelmia yhteiskuntaan kiinnittymisessä tai omien vahvuuksien tunnistamisessa. Kompensatiotehtävää toteuttavat erityisnuorisoi- ja lastensuojelutyöntekijät ym. korjaavan työn tekijät. Resursointi- ja allokointifunktio tarkoittaa nuorisotyön osa-aluetta, joka pyrkii nuorille osoitettujen voimavarojen turvaamiseen ja niiden toivotunlaiseen suuntaamiseen. Koska nuorisotyöllä ei ole varsinaisesti ollut päätösvaltaa nuoria koskevissa kysymyksissä, nuorisopolitiikka ja siihen liittyvä nuorisopoliittinen järjestötyö on toteuttanut resursointi- ja allokointifunktiota. (Nieminen 2007, 24 – 26.)

Nuorisotyöntekijät ovat ammattiryhmä, joilla on tietämystä nuorten elämästä kodin ja koulun ulkopuolella. Moniammatillisessa yhteistyössä nuorisotyön rooli on tuoda viestiä nuorten reviiriltä. Ammattiryhmä havaitsee ja tunnistaa asioita, jotka eivät tule ilmi kotona tai oppitunneilla. Nuorisotyöntekijän rooliin kuuluu olla nuoren rohkaisija, tukija, kuuntelija ja vastaanottaja. Nuorisotyöntekijöitä pidetään nuorten parhaina asiantuntijoina, jotka yleensä koolle kutsuvat ja koordinoivat nuoria koskevaa moniammatillista yhteistyötä. Nuorisotyön asiantuntijuutta ei valitettavasti tunnusteta vieläkään kaikilla lähialoilla. (Hirvonen 2009, 56 – 58.)

Nuorisotyön tarve yhteiskunnassa on koko ajan kasvanut, mutta valtion tukea on jatkuvasti leikattu. Koska nuorisotyön merkitystä on vaikea osoittaa, tekijät joutuvat vuodesta toiseen osoittamaan tarpeellisuutensa resurssien jaon yhteydessä. Nuorisotyön oletetaan toimivan itsestään selvänä, hengen voimalla. Kuitenkin tilastojen mukaan nuorisotyöntekijät ja kuntalaiset pitävät nuorisotyötä tarpeellisena ja tärkeänä. Vaikka nuorisotyö on toimialana määrällisesti pieni, se pystyy toteuttamaan kapasiteettiinsa nähden tehokasta ja kannattavaa toimintaa. (Cederlöf 1998, 11 – 13.)

Kunnallisessa lasten ja nuorten hyvinvointipoliittisessa suunnittelussa nuorisotyön ammattilaiset voivat tuoda esiin mm. lasten ja nuorten osallistamisen elementtejä, nuorisokulttuurien ja ryhmätoiminnan tuntemusta. Lähtökohtaisesti nuorisotyönnäkökulma keskittyy lasten ja nuorten potentiaaleihin riskien arvioinnin ja havaitsemisen sijaan. (Määttä & Väänänen-Fomin 2009, 77.)

2.2.2 Nuorisotyö koulussa

Koulunuorisotyöllä tarkoitetaan nuorisotyötä, jonka toimintaympäristönä on koulu. Nuorisotyötä tehdään yhä enemmän uusissa toimintaympäristöissä ja tällä tavalla pyritään tavoittamaan nuoria sieltä, missä he ovat, kuten koulussa ja Internetissä. Koulunuorisotyö on työmuotona uusi ja voidaan ennakoida, että sen asema vahvistuu. (Pohjola 2010, 2.) Koulunuorisotyö voisi olla vastaus haasteeseen, miten saadaan kouluihin enemmän sosiaaliin taitoihin liittyvää osaamista ja sosiaalisuuteen ohjaamista (Pohjola 2010, 3).

Nuorisotyö on perinteisesti ollut koululle palveluntarjoaja eli toiminnan järjestäjä. Kouluissa tehtävän nuorisotyön luonne on muuttumassa pistäytyvästä toiminnasta

koulussa pysyvästi, moniammatillisessa yhteistyössä, toimivaan koulunuorisotyöhön. On paljon avoinna olevia ja tutkimusta vaativia kysymyksiä, ennen kuin toiminta voi juurtua kouluihin: hallinnointi, tavoitteet, resurssit, toimenkuva jne. Tärkeää on myös herättää kansallista keskustelua nuorisotyön roolista koulussa. (Leppä 2010, 74 – 75.)

Koulunuorisotyön suhde oppilaisiin on lähtökohtaisesti erilainen kuin opetustyön. Oppilaita ei arvioida eikä heille opeteta mitään koulunuorisotyössä. Nuoria katsotaan erilaisin silmin koulunuorisotyön näkökulmasta. Tehtävänä ei ole kiinnittää huomiota koulumenestykseen vaan elämänhallinta- ja sosiaalisiin taitoihin. (Kolehmainen 2005, 46.)

Nuorisotyö koulussa on tilannesidonnaista ja ennalta arvaamatonta. Vaaditaan nopeaa mukautumis- ja ongelmanratkaisukykyä. (Pohjola 2010, 25 – 26.) Nuorisotyön ydinosaaminen koulussa on nuoren innostamista ja tukemista, oppilashuollollista toimintaa, yhteisöllistä kasvatusta, toiminnallista osaamista, oppimisympäristöjen monipuolistamista ja kasvatuksen tukemista. Kouluista löytyy näihin osaamista, mutta kentältä tulevia viestejä tulkiten näihin tarvitaan enemmän osaamista ja resursseja. Tärkeää olisi tunnistaa eri ammattikuntien tehtävien yhtäläisyyksiä ja eroja sekä löytää niistä nuorisotyön tarttumapintaa. Henkilöstöryhmien työtehtäviä kirkastamalla voidaan lunastaa tarvelähtöisen koulunuorisotyön asema. (Leppä 2010, 80 - 83.) Nuorisotyötä tehdään monella eri palvelusektorilla: koulussa, kunnallisessa nuorisotoimessa, seurakunnissa ja järjestöissä. Nuorisotyön tekemisen tavat ovat kehittyneet hyvin erillään ja toimijat ovat vielä kaukana toisistaan, vaikka kohderyhmä on sama. (Pohjola 2010, 1.)

Koulunuorisotyötä tekevät koulutetut nuoriso-ohjaajat ja yhteisöpedagogit. Koulunuorisotyötä tekevien ammattinimikkeistö on kirjavaa. Eri hankkeissa tehdään samoihin päämääriin pyrkivää työtä, mutta nimikkeet vaihtelevat. Esimerkiksi Seinäjoella on tehty koulunuorisotyötä ammattinimikkeellä kouluyhteisöohjaaja (Leppämäki 2009, 9). Pohjola (2010, 2) on koonnut käytössä olevia nimikkeitä: koulun nuorisotyöntekijä, koulun nuoriso-ohjaaja, kouluohjaaja, erityisnuorisotyönohjaaja, kulttuurinuoriso-ohjaaja tai yhteisöpedagogi.

Nuorisotyön toiminta-alueen selkiyttäminen on tarpeellista, kun kyse on koulun moniammatillisesta toimijajoukosta, jossa jokainen ammattiryhmä on nuoren näkökul-

masta yhtä tärkeä. Nuorisotyö vastaa nuoren kasvatukselliseen ja tavoitteelliseen vapaa-ajanohjaukseen ja kasvun tukemiseen yksilö- ja yhteisötasolla. (Leppä 2010, 79.) Nuorisotyöllä on selkeä kasvatusrooli kodin ja koulun rinnalla, kolmantena kasvatus-tahona, nonformaaleissa ja informaaleissa oppimisympäristöissä. Nuorisotyötä voidaan tarkastella eri tieteenalojen näkökulmista. Monitieteisyys näkyy haasteena mm. laadittaessa nuorisotyöntekijän tehtäviä. (Hirvonen 2009, 50 – 51.)

Pohjola (2010, 5 – 6) erittelee syitä koulussa lisääntyneelle sosiaalisen osaamisen tarpeelle. Oppilasaines on muuttunut entistä heterogeenisemmäksi ja erityisopetuksen määrä on lähes kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Opettajat ovat kokeneet työnsä tulleen vaativammaksi ja raskaammaksi. Muuttunut sosiaalisuus ilmenee lisääntyneenä metelöintinä ja aikuisen nälkänä. On tullut entistä selvemmin ilmi, että yhteisöllisyys ja osallisuus tarvitsevat ohjausta.

Lepän (2010, 75 - 77) kokoamasta kartoituksesta ilmenee, että koulunuorisotyötä tarvitaan kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseen. Lapset ja nuoret tarvitsevat kohtaamisia aikuisen kanssa, jolla on aikaa kuunnella ja jonka kohtaamiseen ei liity suorittamisen näkökulmaa. Toiseksi koulussa tehtävä nuorisotyö koetaan tarpeelliseksi tukemaan toimintaympäristön yhteisöllisyyttä. Tavoitteena olisi yhteisöllisyyden kautta luoda turvallisempi toimintaympäristö ja lisätä kouluviihtyvyyttä. Kolmanneksi nuorisotyön tarve määriteltiin ehkäisevään työhön eli varhaiseen puuttumiseen ja ongelmien havaitsemiseen. Ehkäisevän työn arvellaan helpottavan ylikuormittuneiden oppilashuoltoryhmien työtä. Neljäntenä koulunuorisotyön tehtäväkenttänä pidetään non-formaaleissa oppimisympäristöissä tapahtuvan oppimisen tukemista. Tällä tarkoitetaan nuorisotyön osaamisen hyödyntämistä esimerkiksi leirikouluissa, luontoretkillä sekä liikunta-, kulttuuri- ja elämystapahtumien järjestämisessä.

Siekkinen (2010, 69 – 70) on löytänyt koulunuorisotyölle samansuuntaisia tehtäviä. Nuorilla on tarve tulla nähdyiksi sekä kuulluiksi ja koulunuorisotyö toimii äänitorvena. Nuorisotyöntekijän työote koetaan erilaiseksi kuin opettajan ja nuoret pitävät sitä tärkeänä. Koulunuorisotyön tuomaa elämänhallinnan tukea sekä vapaa-ajan ja koulun linkkiytymistä pidetään olennaisena. Kivelän (2011, 40 – 41) mukaan koulunuorisotyön keinoin on pystytty keventämään kouluterveydenhoitajan ja kuraattorin kuormitusta siten, että he ovat pystyneet keskittymään selkeämmin omaan toimintakenttäänsä kuuluviin asioihin. Välituntisin tapahtuva kohtaaminen ja aikuisen lähestymisen help-

pous on todettu tärkeäksi. Ryhmäyttämistoiminta ja työrauhan ylläpitoon kuuluvat toimenpiteet on mielletty nuorisotyön ammattilaisen toimenkuvaan.

Koulunuorisotyöllä pystytään vastaamaan koulun uudistumishaasteisiin mm. nivelvaiheissa, koulukiusaamiseen liittyvissä kysymyksissä, teemapäivien järjestämisessä ja yhteiskunnan rakenteellisissa muutoksissa (Pohjola 2010, 3). Koulunuorisotyötä voidaan luonnehtia etsiväksi nuorisotyöksi, jossa nuorisotyöntekijät löytävät tehtävän ja osoittavan sen tarpeellisuuden, kuten Pohjolan (2010, 12 – 13) tutkimuksessa on käynyt vetäytyvien oppilaiden kerhojen kohdalla. Koulun intresseihin kuuluu löytää esim. koulupudokkuuteen ajautumassa olevat oppilaat ajoissa (Pohjola 2010, 13).

2.2.3 Tulevaisuuden haasteet

Koulun jatkuvat muutonhaasteet voivat vaikuttaa hallitsemattomilta henkilöstön näkökulmasta ja niitä syntyy jatkuvasti oppilaiden tarpeiden muuttuessa. Liian nopeasti tehdyt muutokset saattavat hämärtää niiden ymmärtämistä analyttisesti. Näistä syistä johtuen kouluissa muutokset koetaan pikemminkin uhaksi kuin mahdollisuudeksi. (Johnson 2007b, 72.)

Nuorisotyön saapuminen viralliseen ja lakisääteistettyyn koulumaailmaan aiheuttaa monenlaisia ristiriitoja. Nuorisotyöntekijän kieli, pukeutuminen ja toimintakulttuuri tulevat yleensä nuorisokulttuurien kautta ja vaikutelma on, että toimitaan epävirallisen viranomaisen kanssa. Kouluun saapuvalta nuorisotyöntekijältä vaaditaan kykyä pysyä uskottavana sekä nuorille että opetushenkilöstölle. Onnistunut yhteistyö vaatii avointa dialogia molemmin puolin. (Soanjärvi 2005, 13.)

Qvintus (2011, 42 – 45) on selvittänyt koulunuorisotyön hankauskohtia. Koulun sisäistä tiedonkulkua ja opettajien motivaatiota hankeyhteistyöhön on pidetty ongelmallisena. Kouluissa tiedostetaan opettajien taipumus ajatella vain omaa opetettavaa ainettaan. Osa opetushenkilökunnasta suhtautuu nihkeästi koulussa tehtävään nuorisotyöhön, joka selittyy mm. toimintamuotojen erilaisuudella ja ammatillisten tavoitteiden epäselvyyksillä.

Pohjola (2010, 13 - 18) on havainnut samoja ongelmia. Opettajilla ei ole ollut työn uuden luonteen vuoksi käsityksiä yhteistyön muodoista ja mahdollisuuksista. Nuoris-

työntekijät ovat miettineet mm. rentoa työpukeutumistaan työpaikalla, joka on ristiriidassa opettajakunnan muodolliseen pukeutumiseen. Kiistaa ja epäselvyyksiä on tullut myös siitä, voidaanko oppitunteja käyttää nuorisotyöhön. Koulunuorisotyöntekijä on ymmärretty jossain tilanteissa koulunkäyntiavustajaksi. Koulunuorisotyön pioneerien kommentista huokuu heikko ammatti-identiteetti, joka johtuu vasta kehitymässä olevasta ammattialasta.

Koulunuorisotyöstä ei ole voimassaolevia virallisia säädöksiä eikä lakeja. Perusopetuslaissa lähimpänä koulunuorisotyötä voitaneen pitää säädöstä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä. Toiminnan tulee tarjota lapsille monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä mahdollistaa lepo rauhallisessa ympäristössä, ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilön valvonnassa (Perusopetuslaki 628/1998). Lakitekstin ohjeistamaa toimintaa onkin useimmissa kouluissa tarjolla lähinnä alakouluikäisille lapsille.

Kouluissa tehtävälle nuorisotyölle on luotava pysyvä malli ja rakenne. Tahtotila on olemassa ja yhteinen kasvatusvastuu on jaettu politiikkaohjelmissa kaikkien ammattikasvattajien kesken. Koulunuorisotyön juurruttamiseksi tarvitaan uudenlaista ajattelua, rakenteiden pohtimista, toimintakulttuurin muuttamista ja poikkihallinnollista suunnittelua. (Leppä 2010, 83.) Koska lisäresursseja kunnalliseen palvelutuotantoon ei ole luvassa, ovat nykyiset resurssit kohdennettava uudelleen. Pitää olla valmis luopumaan vanhoista tekemisen tavoista ja rakenteista, jotta siirtyminen uudensuuntaisiin toimintakulttuureihin on mahdollista. (Pohjola 2010, 2.)

Koulun toimintakulttuurin käsitteeseen sisältyvät viralliset ja epäviralliset säännöt, käyttäytymismallit, arvot, vuorovaikutus ja oppituntien ulkopuolinen toiminta. Koko toimintakulttuurin tulisi johdonmukaisesti tukea lasten ja nuorten oppimista ja kasvua. (Launonen & Pulkkinen 2004, 57.) Koulunuorisotyö on yksi tapa kehittää koulun toimintakulttuuria, kunhan se tapahtuu yhteistyössä kaikkien ammattiryhmien kesken ja yhdessä sovituin tavoittein.

Koulussa tehtävän nuorisotyön odotetaan muuttavan perinteistä tehdaskoulukaavaa. Pelkkä viihdyttäminen ei riitä, vaan odotetaan uusia näkökulmia koulussa tehtävään kasvatustyöhön. Nuorisotyön uskotaan antavan tilaa perustyölle eli opettamiselle.

Opettajat odottavat, että nuorisotyö pystyy ottamaan vastuuta oppilaista, joille opettajien antama huomio ei ole riittävä. (Qvintus 2011, 45 – 46, 56.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusongelmat

Tarkoituksena on kartoittaa peruskoulujen yleisten kasvatustavoitteiden saavuttamisen ongelmia, joihin ei perinteisin toimintatavoin pystytä puuttumaan. Kartoituksen tuloksena löytyvät koulunuorisotyön paikalliset tarpeet. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää koulujen toiminnan kehittämisessä joko yksittäisillä yläkouluilla, kokosivistustoimen hallintokunnan alueella tai kehittäessä esim. seurakunnan tai järjestöjen koulunuorisotyötä.

Tarvelähtöinen ajattelu korostaa palvelun tarvetta. Siinä erotetaan tarpeen arviointi ja palveluista päättäminen. (Øvretveit 1995, 45.) Kun tutkitaan koulunuorisotyön tarvetta Mikkelissä, punnitaan myös sitä, kuinka vakavia ja yleisiä eri tarpeet ovat toisiinsa verrattuina ja miten tulevaisuudessa voimavarat kannattaisi jakaa niitä eniten tarvitseville.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat

- Millainen oppilasta tukeva moniammattillinen verkosto mikkeliiläisissä yläkouluissa on?

Oppilasta tukevaa moniammatillista verkostoa kartoitetaan kvantitatiivisin menetelmin. Pyrkimyksenä on kerätä yläkoulujen työntekijöiden mielipiteitä verkoston toimivuudesta ja löytää niitä ongelmia, joihin ei koulun nykyisin toimintatavoin pystytä puuttumaan.

- Mihin teemoihin ja menetelmiin keskittyy koulunuorisotyötä Mikkelissä tarvitaan?

Tämän tutkimusongelman kautta haettiin konkreettisia toimenpide-ehdotuksia koulu-nuorisotyöhön paikallisesti. Opinnäytteessä selvitetään työmuotoja, joilla nuorisotyö voisi tukea mikkeliläisten yläkoululaisten ja koulujen henkilökuntien arkea, jotta nuoris- ja perusopetuslain tavoitteet tulisivat paremmin toteutetuksi. Etsitään niitä koulu-nuorisotyön menetelmiä, joilla nuorten kokonaisyhyvinvointia voitaisiin mikkeliläisissä yläkouluissa tukea.

- Mikä on työntekijöiden asenne uuden ammattiryhmän vastaanottamiseen koulu-yhteisöön?

Kolmannen tutkimusongelman tarkoitus on kartoittaa yläkoulujen työntekijöiden sopeutumisvalmiutta ja yhteistyöhalukkuutta uutta ammattiryhmää kohtaan. Tavoite on ennakoida mahdolliset ristiriitatilanteet ja tuoda julki yläkoulujen työntekijöiden asenteet.

3.2 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Opinnäytetyön tutkittavana ilmiönä on koulunuorisotyö ja nuorisotyön jalkautuminen uuteen toimintaympäristöön. Ilmiötä tarkastellaan paikallisesti ja tarvelähtöisesti Mikkelin kaupungin alueella. Koulunuorisotyö sijoitetaan tässä tutkimuksessa osaksi koulun moniammatillista verkostoa.

Ennen aineiston keruuta tutkimuksesta lähetettiin 31.8.2011 sähköpostitse tiedote (Liite 1.) sivistystoimen johtajalle, koulutusjohtajalle, nuorisopalvelujen johtoon ja toimistosihteereille. Tutkimustiedotteen saivat myös opetus- sekä kulttuuri-, nuoris- ja liikuntalautakuntien puheenjohtajat ja sihteerit sekä yläkoulujen rehtorit.

Kysely ja haastattelut (5) toteutettiin Mikkelin perusopetuksen yläkouluilla: Anttolan yhtenäiskoulu, Haukivuoren yläkoulu, Lyseon koulu, Rantakylän yhtenäiskoulu, Urheilupuiston koulu ja syksyllä 2011 aloittanut Kalevankankaan yhtenäiskoulu. Kohdejoukkoon kuului rehtorit, apulaisjohtajat ja -rehtorit, oppilaanohjaajat, oppilaskunta- ja tukioppilastoiminnasta vastaavat opettajat, kuraattorit, terveydenhoitajat, koulupsykologit ja laaja-alaiset erityisopettajat.

Vastaajat valittiin toimenkuvan mukaan sillä oletuksella, että vastaajalla täytyi olla näkemys koko koulun moniammatillisesta toiminnasta. Voidaan siis sanoa, että tutkimus perustuu suhteellisen pieneen tapausmäärään ja aineisto koottiin harkinnanvaraiselta kohdejoukolta. Vaikka vastausten määrä jäi vähäiseksi, voidaan tuloksia pitää kohdejoukon harkitun valinnan takia yleistettävänä ja edustavina (Eskola & Suoranta 2005, 61). Kohdejoukon moniammatillisuus tukee tutkimuksen viitekehystä.

Kohdejoukon koko kyselytutkimuksessa oli 55 työntekijää. Kohdejoukon koolla pyrittiin turvaamaan aineiston riittävä määrä, mutta ei kuitenkaan saamaan tilastollisia yleistyksiä. Tarkoitus oli kuvata koulunuorisotyön tarvetta ja niitä kokemuksia, joita tarpeeseen liittyy.

3.3 Aineistonkeruumenetelmät

Toimintojen kehittämistä varten tarvitaan aiemman teorian lisäksi paikallisen tason tietoja ja käsityksiä. Ilmiön ollessa uusi, katsottiin tarkoituksenmukaiseksi tutkimuksen toteuttaminen kahdella eri tutkimusmenetelmällä. Mikkeliläiset yläkoulut toimivat monenlaisissa toimintaympäristöissä, osa muutosvaiheen alla, joten kokonaistutkimusta voitiin pitää sopivana, jotta aineistoa saataisiin useasta eri yksiköstä.

Kun käytetään useita tutkimusmenetelmiä, puhutaan menetelmätriangulaatiosta. Triangulaation perusteluna nähdään se, että yksittäisellä tutkimusmenetelmällä on vaikea saada kattavaa kuvaa tutkimuskohteesta. Vaikka tieteenfilosofisin perustein triangulaatioon suhtaudutaan varauksellisesti, käytännön empiirikko näkee menetelmän varsin antoisaksi. Yleensä menetelmien yhteiskäyttö tapahtuu siten, että ensin yleiskartoitetaan survey-tutkimuksella, jonka jälkeen kvalitatiivisin menetelmin syvennetään saatua kuvaa. (Eskola & Suoranta 2005, 68 – 73.)

Tutkimusmenetelmänä triangulaation valinta on perusteltua laadullisen tutkimustradition mukaan. Siinä eri metodien käyttäminen katsotaan tuloksia todellisuuteen sitovana tapana. Tarkoitus on hahmottaa ilmiötä kokonaisuutena siten, että määrällinen ja laadullinen menetelmä kertovat samasta sosiaalisesta todellisuudesta eri asioita. Menetelmätriangulaatiolla ei perustella postmodernissa tutkimuksessa validiteettia, vaan se voi olla ratkaisu esimerkiksi tutkimuksen kiinnostavuuden lisäämiseksi. Triangu-

laatio mahdollistaa monipuoliset tulokset ja laajentaa selityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 145 – 146.)

Tutkimusongelmat vaativat erilaisia lähestymistapoja. Kysely auttaa kartoittamaan tilanteen. Haastatteluissa päästään syventymään kyselyssä nousseisiin teemoihin. Teemahaastattelua käytetään, kun halutaan selvittää vähän tiedettyjä asioita. Aihepiirit rajattiin etukäteen kysymysten muotoon, mutta haastattelutilanteissa ei edetty orjallisesti kysymyksestä toiseen. Haastattelu sopi tutkimusmenetelmäksi, kun haluttiin, että vastaaja pääsee halutessaan puhumaan vapaamuotoisesti. (Eskola & Suoranta 2005, 86 – 87.)

Tutkimuksen alkuvaiheessa käytettiin kyselytutkimusta. Sen avulla selvitettiin lukumääriä, koska otoksen niukkuus ei oikeuttanut käyttämään prosenttiosuuksia. Tuloksia kuvataan lukumäärien lisäksi taulukoin. Kyselytutkimuksella saadaan kartoitettua tilanne, mutta ei päästä kovin syvälle tutkittavien maailmaan. (Heikkilä 2004, 16.)

Haastattelujen käyttö aineiston hankinnassa tuo mukaan joustavuutta. Tutkija pystyy tarkentamaan kysymyksien sisältöjä, toistamaan niitä ja oikaisemaan väärinymmärryksiä. Koska koulunuorisotyöstä haluttiin saada mahdollisimman paljon tietoa, haastattelukysymykset toimitettiin etukäteen. Tässä tutkimuksessa ei käytetty haastatteluissa havainnoimista eli sillä, miten asiat ilmaistiin, ei ollut vaikutusta tulosten raportointiin. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 75 – 76.)

Vaikka käytettiin puolistrukturoitua haastattelua ja edettiin vapaamuotoisesti, kysymystenasettelu oli jokaisen haastateltavan kohdalla lähes sama. Kaikissa haastatteluissa kysymysrunko oli haastateltavalla edessään koko ajan ja tutkija avasi kysymyksen samantyyppisesti kaikille haastateltaville. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 76 – 77.)

3.4 Aineistonkeruuprosessi

Kyselylomakkeen (Liite 2.) ja haastattelukysymysten (Liite 3.) laadintaa ohjasi voimakkaasti tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Esimerkiksi kyselytutkimuksen kysymys 14: *Toteutuvatko toimivan moniammattillisen yhteistyön kriteerit koulullanne?* Vastaajien arvioitavaksi annetut vaihtoehdot poimittiin teoriasta, moniammattillisen yhteistyön onnistumiseksi koetuista käytännöistä, mm. Vehviläinen (2002, 61) ja Lau-

nis (1997, 125 – 131). Samoin haastattelun runkona käytettiin mm. nuorisolain määrittelmää nuorisotyöstä ja Lepän (2010, 75 – 77) jäsentelyä koulunuorisotyön tehtäväkentistä. Operationalisoinnin havainnollistamiseksi taulukkoon 1 on koottu aihepiirit, joiden tutkimiseen teoreettinen viitekehys antoi sapluunan.

TAULUKKO 1 Operationalisointi

Teema	Teoreettinen viitekehys ja täsmennys
moniammatillisuus	Launis 1997 (eri näkökulmat, eri ammattiryhmät) Pönkkö & Tervonen-Rossi 2009 (nuoren näkökulma) Vehviläinen 2002 (hanketyö - verkostoituminen)
moniammatillisuus nuorisotyössä	Hirvonen 2009 (yhteistyön haasteet) Vehviläinen 2002 (erilaiset yhteistyön tasot)
moniammatillisuus koulussa	Honkanen & Suomala 2009 (oppilashuolto) Johnson 2007a (tiimityö) Rönty 2007 (eri ammattiryhmien asema) Tilus 2004 (oppilashuolto)
nuorisotyön teemat	Hirvonen 2009 (nuorisotyöntekijän rooli) Määttä & Väänänen-Fomin 2009 (ei-ongelmakeskeisyys) Nuorisolaki 72/2006 (teemat)
koulunuorisotyön toimintakenttä	Kivelä 2011 (muiden ammattiryhmien työn keveneminen) Kolehmainen 2005 (ei-arvioiva rooli) Leppä 2010 (pääteemat)
koulunuorisotyöntekijän nimike	Leppämäki 2009 Pohjola 2010

Kyselyssä mm. selvitettiin, kuinka monta päivää / tuntia viikossa kuraattori, terveydenhoitaja ja seurakunnan nuorisotyöntekijä työskentelevät koululla. Selvitettiin, ketä oppilashuoltoryhmiin kuuluu ja miten ryhmät toimivat. Kyseessä oli kokonaistutkimus, jossa sähköpostikysely lähetettiin kaikille kohderyhmän henkilöille sähköpostitse Webropol:ia hyödyntäen. Viestissä ilmoitettiin linkki, josta vastaaja pääsi kyselyyn täysin anonymisti. Internet-kyselyä voidaan pitää perusteltuna, koska otos oli valittu harkiten ja edusti haluttua kohdejoukkoa. Otoksen sähköpostiosoitteiden paikkansapitävyys tarkistettiin Mikkelin opetuspalvelujen toimistosihteeriltä.

Kyselytutkimuksessa käytettiin avo- ja monivalintakysymyksiä sekä asenneasteikkoja. Jotta vastaaminen olisi ollut vaivatonta, käytettiin kahta jälkimmäistä suljettujen ky-

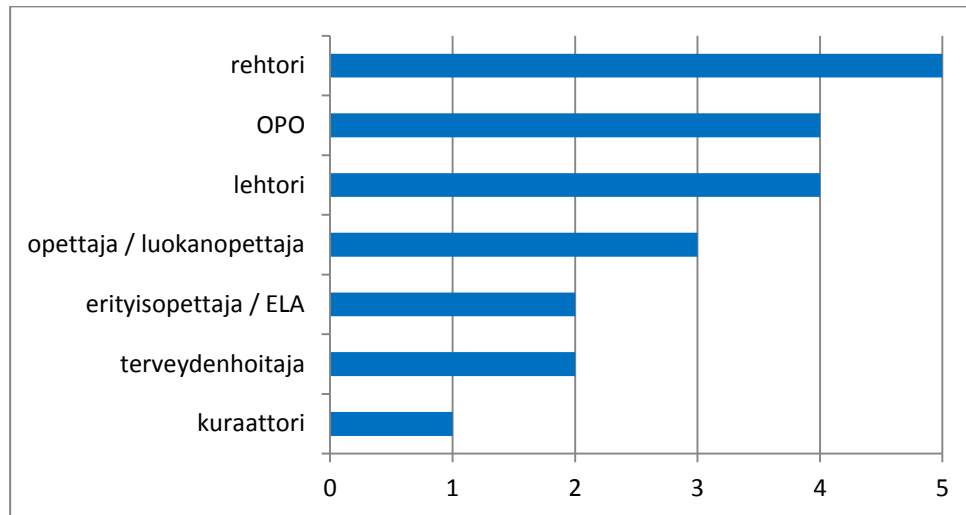
symysten lajia. Näiden kysymysten tavoite oli tuottaa yksinkertaistettuja tuloksia ja saada ääripäitä esiin. Asenneasteikkokysymyksissä käytettiin Likertin asteikkoa ja vastaaja valitsi viidestä arvosta sopivimman. Avokysymyksiä käytettiin, kun ei tiedetty etukäteen, mitä eri vaihtoehtoja vastaajat tuovat esille. (Heikkilä 2004, 50 – 53.)

Yhtenä avokysymyksenä tiedusteltiin, mitkä asiat vastaaja näkee koulun moniammatillisen yhteistyön suurimpina haasteina. Asenneasteikkotehtävän esimerkkinä mainittakoon kysymys, jossa pyydettiin arvioimaan koulun resursseja toteuttaa eri kasvatus-tehtäviä. Riittävätkö koulun omat resurssit esim. kiusaamisen ehkäisemiseen, ryhmäyttämiseen ja oppilaiden henkilökohtaiseen kohtaamiseen? Vastaajaa pyydettiin arvioimaan asteikolla 1 – 5 (1 = täysin riittämätön, 2 = melko riittämätön, 3 = sopiva, 4 = melko riittävä, 5 = täysin riittävä). Kyselyn kysymykset pyrittiin laatimaan niin, että niihin pystyi vastaamaan ilman henkilökohtaisia neuvoja itsenäisesti.

Toista tutkimusongelmaa lähestyttiin kvalitatiivisin menetelmin. Viittä kyselytutkimuksen otantaan kuuluvaa työntekijää haastateltiin. Teemahaastattelujen avulla selvitettiin koulunuorisotyön tarvetta Mikkeliissä. Haastatteluissa paneuduttiin tarkemmin mm. resurssitarpeisiin ja ongelma-alueiden jäsentämiseen. Koulunuorisotyö on käsitteenä uusi ja se näin ollen voidaan ymmärtää eri tavoin. Tarkoitus oli haastatteluilla päästä kiinni kokemuksiin, uskomuksiin ja aistia koulunuorisotyön mahdollista juurtumisilmapiiriä.

3.5 Aineisto

Tutkimuksen tavoitteena oli saada näkemyksiä eri kouluista ja eri ammattiryhmiltä. Kysely lähetettiin 10.9.2011 sähköpostitse ja muistutusviestinä 21.9.2011. Vastausaikaa oli kolme viikkoa, jonka aikana saatiin 21 vastausta. Vastanneista 13 ilmoitti työskentelevänsä jollakin Mikkelin keskustan yläkoululla ja kahdeksan muun taajama-alueen koululla. Taulukosta 2 ilmenee vastaajien jakautuminen ammattiryhmittäin.

TAULUKKO 2 Vastaajien jakautuminen ammattiryhmittäin (N = 21)

Kyselyn vastausprosentti oli 38,2. Voidaan olettaa, että vastauksia saatiin kaikilta mikkeliiläisiltä yläkouluilta, sillä esimerkiksi viisi kuudesta rehtorista vastasi kyselyyn. Kyselytutkimukseen osallistuneista kuusi on työskennellyt 0 – 5 vuotta yläkoulussa, kolme 5 – 10 vuotta, kymmenen 10 – 20 vuotta ja kaksi työntekijää yli 20 vuotta.

Haastattelut toteutettiin syys- ja lokakuun 2011 aikana kouluympäristössä. Koska tutkimuksen aihe on vähän tunnettu, haastattelukysymykset toimitettiin viikkoa ennen haastattelua sähköpostitse. Haastatteluihin tavoitettiin eri ammattiryhmien työntekijöitä viideltä eri yläkoululta. Tutkimukseen haastateltiin oppilaanohjaajaa, laaja-alaista erityisopettajaa, kuraattoria, rehtoria ja apulaisjohtajaa. Haastatteluaineistoa saatiin nauhalle 4h 43 min ja litteroituna tekstinä 55 A4-sivua 1½-rivivälillä aseteltuna. Haastateltavista yksi työntekijä on ollut yläkoulussa töissä viisi vuotta, kolme 10 – 12 vuotta ja yksi yli 20 vuotta. Lisäksi haastateltavilla on työkokemusta muista työympäristöistä, mm. ammattiopistosta.

Tutkimuksessa otettiin huomioon tutkimuskohteen kannalta tutkimuseettiset perusteet. Osallistujille selvitettiin tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja tutkimusaineiston käyttö ennen päätöstä tutkimukseen osallistumisesta. Tämä tapahtui kyselyssä saateviestin muodossa ja haastatteluissa puhelinkeskusteluissa, joissa tiedusteltiin halukkuutta tutkimukseen osallistumiseen. Osallistuminen oli vapaaehtoista. Osallistujille vakuutettiin vastausten luottamuksellisuutta niin, ettei raportissa ilmenevistä tuloksista tai lainauksista ilmene vastaajan henkilöllisyys. Kyselyyn vastaaminen tapahtui nimettömästi. Tutkimusraportissa käytetään haastateltavista nimitystä *haastateltava 1.* – *haas-*

tateltava 5. tutkimuseettisin perustein. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 128 – 129.) Tähän tutkimukseen käytetty aineisto on hävitetty opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen.

3.6 Aineiston analyysi

Tämän aineiston analyysiin on vaikuttanut tutkijan käytännön kokemukset yläkoulun toimintaympäristössä tehdystä työstä koulunkäyntiavustajan näkökulmasta. Kyselyaineiston suljetuista kysymyksistä tuotettiin graafisia malleja, jotka luotiin vastausten keskiarvojen avulla. Näillä taulukoilla oli suuri merkitys tulosten analyysissä ja niiden avulla lukija voi muodostaa omia päätelmiä. (Heikkilä 2004, 143.) Kyselylomakkeen ja haastattelujen kysymykset loivat pohjan aineistolle ja ohjasivat teemoittelua. Litteroitu haastatteluaineisto ja kirjoitettu kyselyaineisto pilkottiin osiin teemojen mukaan. Jokaista teemaa tarkasteltiin siten, että alle koottiin kaikki tieto, mitä näistä oli kirjoitettu ja sanottu. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93 – 95.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin laadulliselle tutkimukselle ominaista sisällönanalyysiä. Kerätty aineisto järjesteltiin johtopäätösten tekoa varten tiiviiseen muotoon, kuitenkin pyrkimyksenä olla kadottamatta informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 105 – 106.)

Alkuvaiheessa ei painotettu ennakkoon laadittua teoreettista viitekehystä. Analyysin edetessä tarkastelu keskittyi kuitenkin tutkimusongelmien kannalta olennaisiin aiheisiin. Teemoittelun tuloksena voitiin nostaa esille aiheita, jotka tukivat teoriaa. (Eskola & Suoranta 2005, 174 – 175.) Analyysin voidaan todeta olleen teoriasidonnaista eli teoria toimi apuna analyysin etenemisessä. Tutkimuksella ei haluttu testata aiempaa teoriaa, vaan pikemminkin avata uusia ajatusuria koulunuorisotyöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 98.)

Teoriasidonnaiselle aineistoanalyysille on ominaista, että tutkija liikkuu ajatteluprosessissaan keräämänsä aineiston ja aiemman tiedon välillä vaihtelevasti. Logiikasta käytetään nimitystä abduktiivinen päättely. Aineistoa ja teoriaa yhdistetään analyysiprosessin aikana huomaamatta, puolipakolla ja välillä pakottamalla. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 99.)

Kysely- ja haastatteluaineistojen suorilla lainauksilla pyrittiin elävöittämään tekstiä ja perustelevaan opinnäytetyön laatijan tekemiä johtopäätöksiä. Lainaukset toivat raporttiin vivahteikkautta ja vastaajien murre haluttiin säilyttää tutkimuksen paikallisen luonteensa takia. Lainauksista karsittiin ns. täytesanoja (niin kun, tota noin) luettavuuden helpottamiseksi, mutta mitään merkityksellisiä sanoja ei poistettu. Vaikka useampi vastaaja oli tuonut esiin saman näkökulman, tutkimuksessa käytetyt otteet edustivat parhaimmin tiivistettyjä mielipiteitä.

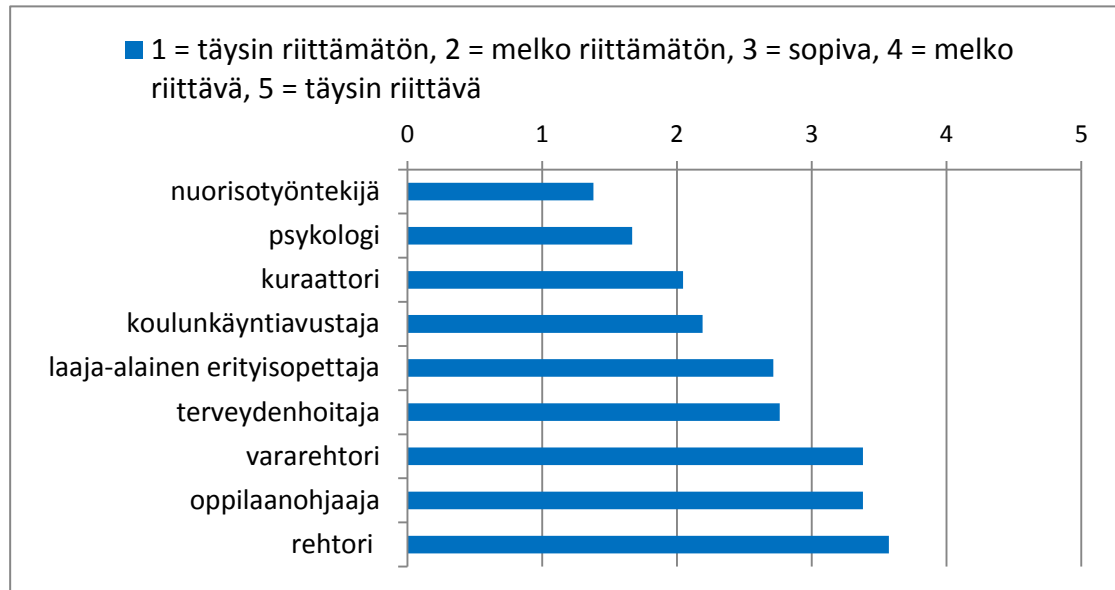
Analyysin loppuvaiheessa kaksi erillistä aineistoa koottiin uudestaan mahdollisimman loogiseksi ja yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, siten että lukija voi tehdä omia johtopäätöksiään lukiessaan raporttia (Tuomi & Sarajärvi 2003, 110). Tutkija esittää tutkimuksen pohdintaosuudessa tulosten valossa tarkentuneita näkemyksiään koulunuorisotyön tarpeellisuudesta Mikkelissä. Tulosten siirrettävyyshmahdollisuuksia tarkasteltiin muihin vastaaviin toimintaympäristöihin.

4 MIKKELILÄISTEN YLÄKOULUJEN NYKYTILA

4.1 Henkilöstöresurssit ja kuormittuminen

Kyselytutkimuksella haettiin vastausta siihen, millainen moniammatillinen oppilasta tukeva verkosto mikkeliläisillä yläkouluilla toimii. Vastaajat arvioivat tuntimäärällisesti omaa työpanostaan ja sen kuormittavuutta sekä muiden ammattiryhmien resursseja. Tulokset kuvaavat, kuinka toimivana moniammatillista yhteistyötä pidettiin ja millaiselta näyttää yläkoulujen sidosryhmäverkosto.

Vastaajien pyydettiin arvioimaan koulun eri henkilöstöresurssien riittävyyttä (taulukko 3). Annetuista vaihtoehdoista rehtoriresurssia pidettiin suotuisimpana eli sopivana tai melko riittävänä. Lähes samana nähtiin vararehtorien ja oppilaanohjaajien henkilöstöresurssi. Näiden kahden ammattiryhmän edustajilla on Mikkelissä mahdollisuus keskittyä vain yhden koulun toimintaan tai yhtenäiskoulussa saman pihapiirin alueella olevissa opinahjoissa toimimiseen.

TAULUKKO 3 Henkilöstöresurssien riittävyys

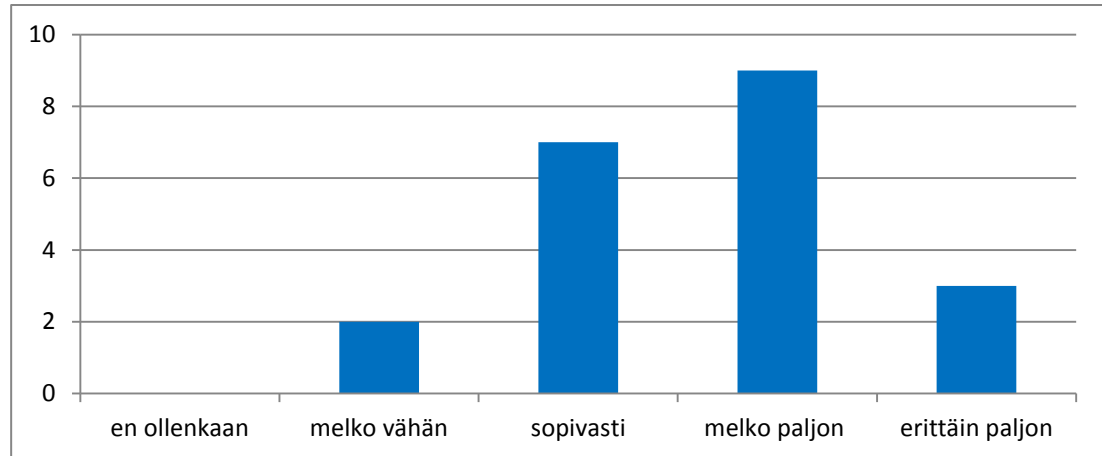
Laaja-alaisen erityisopettajien ja terveydenhoitajien läsnäoloa pidettiin lähes sopivana. Kuraattori- ja koulunkäyntiavustajaresurssit olivat keskiarvon mukaan melko riittämättömiä. Mikkeliläiset peruskoulut jakavat neljän kuraattorin työpanoksen usean koulun ja jopa 4 661 oppilaan kesken, joten kuraattori ei ole tavattavissa jokaisena viikonpäivänä ja yhtä kuraattoria kohden on reilut tuhat oppilasta (Mikkelin kaupunki, 2011). Näin on myös usean terveydenhoitajan ja laaja-alaisen erityisopettajan kohdalla. Koulunkäyntiavustajia palkataan vakituisten lisäksi paljon työllistämismääräyksen, joka näkyy kouluilla ammattiryhmän runsaana vaihtuvuutena ja pitkäjänteisen työn puuttumisena. Täysin riittämättömänä tai melko riittämättömänä koettiin nuorisotyöntekijän ja psykologin työpanos yläkouluilla. Mikkelissä toimii vain kaksi koulupsykologia, joten psykologin vastaanotolle on hankalaa päästä. Lisäksi vastaajat olivat nostaneet esille seurakunnan työntekijän ja sosiaalityöntekijän täysin riittämättömiksi. Tuloksissa tulee tarkemmin esille kunnan ja seurakunnan tekemän nuorisotyön sisältö.

Suurin osa vastaajista ilmoitti olevansa töissä 20 – 38,25 tuntia viikossa yläkouluilla. Erityisopettajien ja kuraattorien työpanos yhtä koulua kohti oli tätä alhaisempi eli reilusti alle 20 tuntia viikossa. Heidän työpanos on jaettu useaan yläkouluun tai yhteiskouluissa lisäksi alaluokkien kanssa.

Omaa kuormittumista työssä arvioitiin erikseen (taulukko 4). Yhteensä 12 vastaajaa koki työmääränsä melko kuormittavaksi tai erittäin paljon kuormittavaksi. Yhdeksän

kyselyyn osallistunutta piti työtään sopivana tai melko vähän kuormittavana. Kuormituksen kokeminen ei ollut sidoksissa ammattiryhmään.

TAULUKKO 4 Koetko työmääräsi kuormittavaksi?

Eniten kuormittumista aiheutuu nuorten lisääntyneistä ongelmista, koulun muutostilanteista, huoltajien kanssa tehtävästä haasteellisesta yhteistyöstä, useissa toimipisteissä toimimisesta ja koulun kiireellisestä ilmapiiristä. Kuten Luther (2008, 75 – 81) ja Tilus (2004, 26 – 29) toteavat, nykypäivän koulu on vaivaa kiire. Pohjola (2010, 5 – 6) on arvioinut oppilasaineiden muuttuneen heterogeenisemmäksi, joka aiheuttaa suuren haasteen koulujen työntekijöille. Nuorten yhteisöjen mosaiikkimaisuus näkyy koulussa mm. ongelmien monipuolisuutena. Oppilaiden lisääntyneitä ongelmia kuvaava vastaajien mielestä jatkuva jono vastaanottojen ovenraossa, kasvuolosuhteisiin liittyvät ongelmat, työrauhan häiriöt luokkatilanteissa ja ongelmien määrällinen kasvu siten, että ne jäävät pahenemaan eikä niihin ehditä puuttumaan. Mikkelin tilanteessa jatkuva jono ovenraossa on selitettävissä myös resurssipulana, joka koskee varsinkin kuraattoreita ja terveydenhoitajia.

Tilanne on kuin noidankehä: ongelmia on enemmän, ne ovat entistä haastavampia. Koulua vaivaa kiire, joka taas estää ongelmien puuttumisen ajoissa. Työntekijöiden kokemus kuormittumisesta voi aiheuttaa voimattomuutta ja kenties motivaation puutetta ongelmien kasautuessa.

Muutostilanteiden hankaluudeksi mainittiin mm. rakenteet, joihin ei itse voida vaikuttaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö kuormittaa, koska perhepalaverit ovat lisääntyneet, vanhemmat ovat vaativampia tai kieltävät avun eivätkä halua nähdä ongelmaa

ollenkaan. Lisäksi siirtymiset toimipisteestä toiseen, yhteistyötahojen laajuus ja suuret oppilasmäärät aiheuttavat kuormittumista. Nämä kuormittavat tekijät koskevat etenkin niitä työntekijöitä, jotka jakavat työpanoksensa usean koulun kesken. Mikkelissä tällaisia ammattiryhmiä ovat mm. laaja-alaiset erityisopettajat, kuraattorit ja terveydenhoitajat. Siirtymätilanteisiin kuuluu aikaa myös rehtoreilla, joiden työnkuvaan sisältyy useisiin yhteistyörakenteisiin osallistuminen. Kuormittumisen eri osatekijöitä kuvataan mm. näin:

Kuormitus yleensä tulee vaikeista oppilastapauksista, oppilaiden ja joskus työkaverienkin motivaation puutteesta. Myös erityisen vaativat vanhemmat ovat haasteellisia. Suuret muutokset koulussa ovat haasteellisia tilanteita. Koulun henkilökunnan pitäisi saada rauhassa rakentaa toimintakulttuuria muutosten yhteydessä. Nykyään ulkopuoliset arvostelevat heti tilannetta, vaikka kehitystyö on vasta käynnissä. Muutos on hidasta ja jarruttajia löytyy. Oma asenne auttaa selviämään myös kuormituksesta.

Kysely: henkilö A

Kuten lainauksesta ilmenee, kehitykselle löytyy jarruttajia. Johnsonin (2007b, 72 – 73) mukaan opettajakunnassa on työntekijöitä, jotka haluavat suojella toimenkuvaansa eivätkä ole valmiita muutoksiin. Muutokset saattavat Johnsonin mielestä tuntua uhkaavilta varsinkin, jos ne pyritään viemään läpi liian nopeasti. Kyselyyn vastannut henkilö kuvailee kuormituksesta selviytymiskeinokseen oman asenteen. Positiivista otetta ei kaikilta koulun työntekijöiltä löydy. Samoin kuin Hirvonen (2009, 56 – 57) mainitsee, yhteistyö ja eri alojen arvostus ovat ongelmallisia.

4.2 Moniammatillisen yhteistyön toteutuminen ja sen haasteet

Suurin osa vastaajista (16) ilmoitti kuuluvansa oppilashuoltoryhmään. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu 12 vastaajan mukaan kerran tai useammin viikossa. Kahdeksan vastaajan mukaan oppilashuoltoryhmä kokoontuu harvemmin. Ne, jotka eivät kuulu oppilashuoltoryhmään, kokivat, että sen työskentely on salaista ja sekavaa ulkopuolisen näkökulmasta. Tämä näkemys voi johtua siitä, että oppilashuoltoryhmän keskeisiin tehtäviin kuuluu toimia lastensuojelulain hengessä ja näin käsiteltävät asiat ovatkin salassa pidettäviä (Honkanen & Suomala 2009, 40). Oppilashuoltoryhmään kuuluvat taas näkivät toiminnan kiireiseksi ja rankaksi, toisaalta tavoitteelliseksi ja työhön sitoutuneeksi. Toimintaa kuvaavina teemoina nousi esiin ratkaisukeskeisyys, välittäminen ja huolestuneisuus sekä vahva asiantuntijuus, kehittäminen, ennakoiminen ja har-

kinnanvaraisuus. Juuri nämä ominaisuudet ilmenevät Ikosen ym. (2003, 283 – 285) oppilashuollon tavoitteista. Ikonen ym. kuvailevat oppilashuoltotyötä monialaiseksi, jossa täytyy tuntea eri alojen säädöspohja. Tämä voi lastensuojelun ohella tehdä oppilashuoltotyöstä kiireistä ja rankkaa.

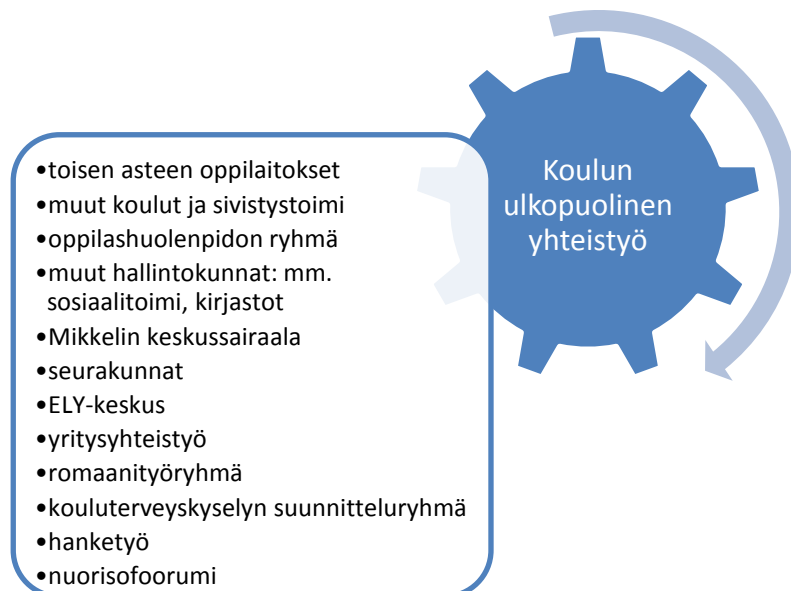

KUVIO 1 Yläkoulujen sisäisen yhteistyön kohtaamistilanteet

Yli puolet vastaajista (13) kertoi osallistuvansa useita kertoja viikossa koulun eri ammattiryhmien kanssa käytäviin palavereihin, jotka on koottu kuvioon 1. Näissä vastanneiden määrittelemissä koulu-, pikku- tai välituntipalavereissa kohtaavat mm. kuraattori, terveydenhoitaja, opettaja, rehtori, koulunkäyntiavustaja, koulusihteeri, talonmies, vararehtori, luokanohjaaja, oppilaanohjaaja jne. Kokoonpanojen kerrottiin vaihtelevan asioiden ja tilanteiden mukaan. Muiksi moniammatillisiksi koulun sisäiseksi verkostoiksi mainittiin mm. oppilashuoltoryhmät, johtoryhmät, yt-kokoukset ja palaverit huoltajien kanssa. Kouluilla kerrottiin toimivan monenlaisia koulun sisäisiä moniammatillisia hankkeita, esimerkiksi koulun viihtyvyyttä ja turvallisuutta edistävä kehityshanke, laatuksiteerien käyttöönottoon paneutuva työryhmä ja kummiluokka-toimintaa.

Koulun ulkopuolelle suuntautuvaksi moniammatilliseksi toiminnaksi määriteltiin yhteistyö Mikkelin keskussairaalan lasten- ja nuorisopsykiatrisen osaston, toisen asteen koulutuspaikkojen, sivistystoimen ja muiden koulujen työntekijöiden kanssa. Lisäksi sidosryhmätahoiksi mainittiin sosiaalitoimi, nuorisopalvelut, kirjastot, seurakunta,

ELY-keskus, romaanityöryhmä, kouluterveyskyselyjen suunnitteluryhmä, nuorisofoorumi, Varpu-koulutukset (varhainen puuttuminen) ja yritysysteistyö. Mikkelissä toimii oppilashuolenpidon työryhmä, joka vastaajien mukaan kokoontuu muutamia kertoja vuodessa. Eri yhteistyötahoja on kuvattu kuvioon 2.

KUVIO 2 Yläkoulujen yhteistyö koulun ulkopuolisiin sidosryhmiin

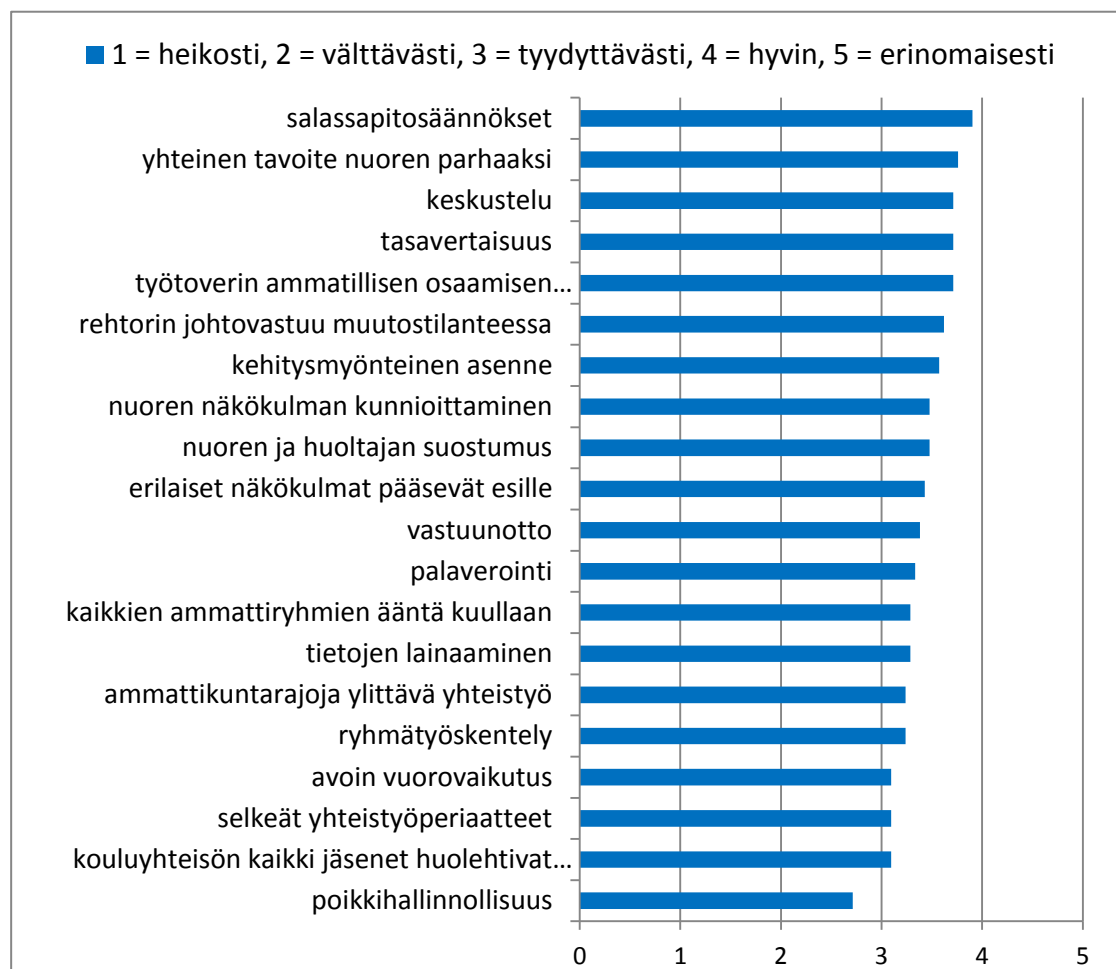
Koulujen ulkopuolelle suuntautuvaan hanketyöhön osallistumisessa korostui rehtorien asema. Muut kyselyyn vastanneet ammattilaiset kuuluivat satunnaisiin hanketyöryhmiin ja kokivat, ettei heidän ole työaikanaan mahdollisuus edes osallistua niihin. Rehtorit ilmoittivat kuuluvansa kaikkiin koulun toimintakulttuuria kehittäviin hankkeisiin esimerkiksi osallisuuden edistämiseksi ja opettajien täydennyskoulutuksen järjestämiseksi. Rehtorien mainitsevat Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu ja KELPO -hankkeet esitelläänkin Mikkelin kaupungin hyvinvointiohjelmassa 2011 - 2012 (2012, 22). KELPO-koulutuksella tuetaan opetushenkilökunnan osaamista erityistä tukea tarvitsevien lasten opetukseen ja kasvatukseen. Muina hankkeina vastaajat mainitsevat mm. KIVA-koulun (kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma), Comeniuksen (eurooppalaisten koulujen yhteistyö), Osaavan (opetushenkilöstön ammatillisen osaamisen varmistaminen) ja koulun kiinteistöjen saneeraustyöryhmät.

Kun kyselytutkimukseen vastanneita pyydettiin arvioimaan moniammatillisen yhteistyön kriteerien toteutumista, parhaimmin koettiin salassapitosäännösten noudattaminen eli lähes hyvänä. Vaikka Pohjola (2010, 9) kritisoi varsinkin opettajia kykenemättömiksi näkemään nuoren kokonaistilannetta, tulosten perusteella mikkeliiläisissä kou-

luissa työskennellään lähes hyvin yhdessä nuoren parhaaksi. Huolimatta siitä, että vastaajat ovat eri ammattiryhmien edustajia, on heillä yhteinen asiakas eli nuori (Rönnty 2007, 22 – 23). Oppilashuollon käsikirjan (Honkanen & Suomala 2009, 91) ihanneiden mukaan työtoverin ammatillista osaamista arvostetaan sekä toimitaan tasavertaisesti ja keskustellen. Nämäkin vastaajat kokivat lähes hyvin toteutuvina yhteistyön tunnusmerkkeinä.

Pönkkö & Tervonen-Rossi (2009, 146 – 147) ovat listanneet toimivan yhteistyön kriteereiksi salassapitosäännökset, nuoren näkökulman kunnioittamisen sekä nuoren ja huoltajan suostumuksen, jotka kyselyyn vastanneiden mukaan toteutuvatkin tyydyttävästä hyvään. Pönkkö & Tervonen-Rossi edellyttävät yhteistyöltä myös avointa vuorovaikutusta ja selkeitä yhteistyöperiaatteita, jotka eivät sen sijaan näytä vastaajien mukaan toteutuvan kuin tyydyttävästi. Tyydyttyväksi arvioitiin lisäksi koulu yhteisön kaikkien jäsenten huolehtiminen hyvinvoinnista. Moniammatillisen yhteistyön kriteerien toteutumista esitellään taulukossa 5.

TAULUKKO 5 Moniammatillisen yhteistyön kriteerien toteutuminen

Kaikkein haastavimmaksi moniammatillisen yhteistyön kriteeriksi osoittautui poikkihallinnollinen yhteistyö. Se erottuu ainoana tyydyttävän alapuolelle jäävänä tekijänä. Vehviläisen (2002, 43) mukaan poikkihallinnollinen työ tarkoittaa paikkakunnan nuorten elinolojen tarkastelua kokonaisuutena. Poikkihallinnollisen työn hankaluus toistuu sekä kysely- että haastatteluaineistossa.

Joskus on jostain syystä vaikeaa hallintokunnat ylittävä työskentely. Syy ei ole mielestäni salassapitosäännösten tai se, etteivät asiakkaat haluaisi lopulta avointa ja joustavaa tiedonsiirtoa vaan mielestäni siinä, ettei mielletä riittävän tärkeäksi yhteisen tarinan muodostamista tilanteesta, seuranta ja yhteistä tukitoimien suunnittelua nopeissa ja muuttuvissa tilanteissa. Systeemi on aika ajoin hidas ja toisaalta työntekijät eivät ole oppineet riittävästi ennakoivaan työskentelyyn, joka tukee asiakasta ennen kuin ongelmakenttä liian suuri.

Kysely: henkilö B

Mut ehkä siinä on vaan jotenkin Mikkeliissä ... kun mennään pikkasen eri sektorille, yhteistyö törmää siihen, että ollaan vaan eri sektorilla. Meil-lähän, jos aattelee jotain päivähoitoo, niin aina, joustavasti ollaan tehty yhteistyötä. Mut sitten kun nää meni eri, tultiin Mikkeliin, niin sitten huomaa, että aha, siinä tuli raja vastaan että ei voikaan toimia vaan niin, että jos teillä on tätä, niin me ollaan siinä mukana ja jos meillä on tätä niin me ollaan siinä mukana. Ne raja-aidat nous korkeemmiks, kun tultiin (Mikkeliin kuntaliitoksessa).

Haastateltava 3.

Poikkihallinnollisen työn jähmeys vaikeuttaa nuoren asioiden tarkastelua kokonaisvaltaisesti. Kaikkien nuorten kohdalla tällainen tilanne on nivelvaiheessa peruskoulusta siirryttäessä toiselle asteelle. Hankaluuksia voi syntyä, kun tehdään isoja päätöksiä nuoren asioista tai jos nuori tarvitsee useiden tahojen palveluja elämässään esim. kuntoutukseen tai sairaanhoitoon. Poikkihallinnollisen työn vaikeus hankaloittaa eri hallintokuntien yhteistä suunnittelua ja tapahtumien toteutusta.

Kyselytutkimuksessa pyydettiin erittelemään toimivan moniammatillisen yhteistyön haasteita. Tässäkin vastauksissa nousi selvimmän esille poikkihallinnollisen yhteistyön hankaluus, sen hitaus ja haluttomuus muodostaa nuorista kokonaisvaltaista kuvaa. Kaikkiaan 12 vastaajaa nosti esille hallintokuntien tai hoitotahojen välisen yhteistyön hankaluuden. Tietojen liikkumisen hitauden ja vaihteluvollisuuden koettiin jopa halvaannuttavan toimintaa. Ongelmia kuvattiin mm. näin:

Koulun sisällä yhteistyö toimii. Ulkopuoliset toimijat toimivat ainakin koulun näkökulmasta katsottuna omalla tontillaan. Läheskään aina koulun edustajaa ei kutsuta paikalle tai kysytä asioiden tilaa oppilaan koulunkäynnistä. Ehkä raaka raha on joskus myös takana (esim. lasten sijoitus kodin ulkopuolelle) ja siitä syntyy erilainen näkemys koulun ja sosiaalitoimen välille. Nuorisotoimi tuntuu toimivan iltaisin, vaikka koulupäivän aikana tavoittaisi kaikki oppilaat.

Kysely: henkilö C

Henkilö C nostaa moniammatillisen työn hankaluudeksi lisäksi taloudellisen näkökulman ja resurssien suuntaamisen jähmeiden. Nuorisotoimi on keskittänyt voimavaroja ilta-aikaan.

Toinen useissa kyselytutkimuksen vastauksissa noussut moniammatillisen yhteistyön haaste oli aikataulut. Yhdeksän vastaajaa kuvaili kiireen, yhteisen ajan puuttumisen ja ihmisten tavoittamattomuuden haittaavaan yhteistyötä. Qvintus (2011, 42 – 45) on tehnyt saman havainnon. Hankaluutta toivat lisäksi eri ammattiryhmien erilaiset työajat, suunnitelmaton ja reagointiin perustuva työskentelytapa. Pohjola (2010, 2) kannustaakin kouluja kehittämään nykyaikaisia työtapoja, joissa hyväksytään erilaiset työnkuvat. Vuorovaikutustaitojen puute, raskas työtaakka ja jatkuvasti lisääntyvä nuorten pahoinvointi vaikeuttavat yhteistyötä. Haasteena pidettiin niin ikään vanhempien sitoutumattomuutta yhteisiin tavoitteisiin. Eräs vastaaja piti tärkeänä, että isoihin kouluihin saataisiin moniammatillisen yhteistyön tueksi koulu- ja nuorisotyöntekijöitä.

Uutta työyhteisöä luonnehdittiin yhtenä yhteistyön haasteena. Nämä vastaukset koskevat osittain varmastikin uutta Kalevankankaan yhtenäiskoulua, joka aloitti toimintansa kyselytutkimuksen aikoihin. Uusi koulu saneerattiin kaikille osapuolille uuteen kiinteistöön, johon muutti ala-aste, yläaste ja erityiskoulu. Koulun sisäinen ja ulkoinen moniammatillinen yhteistyö on vasta kehitysvaiheessa.

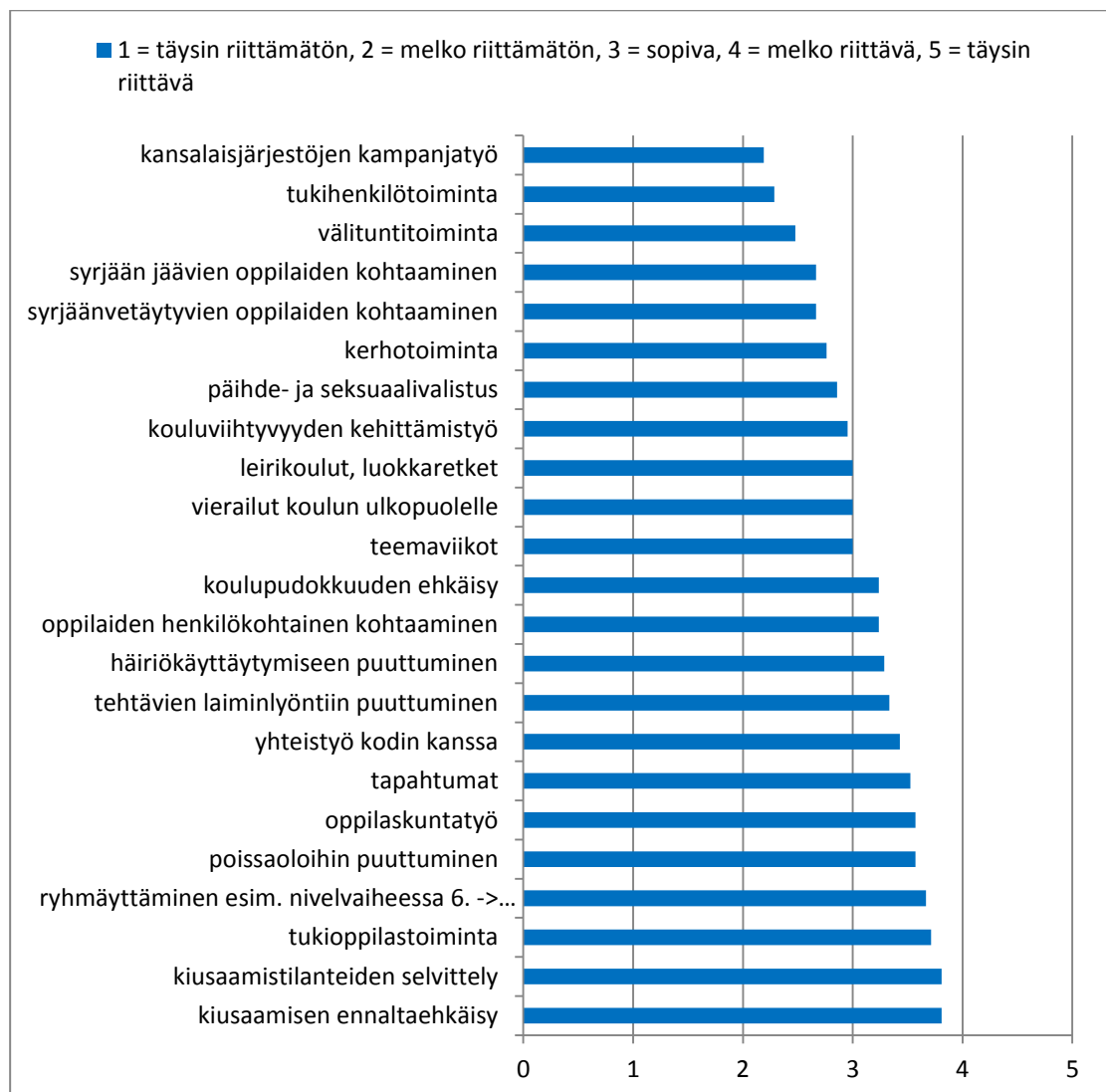
Tiivistetysti voitane todeta, että mikkeliiläisissä kouluissa moniammatillisen yhteistyön arvot ovat kohdallaan. Tiedostetaan tasavertaisuus, yhteinen kasvatustavoite ja salassapitosäännökset. Vaikka asioista keskustellaan, avoin vuorovaikutus ei koulun sisällä toimi, ryhmätyöskentely ja selkeät yhteistyörakenteet eivät toteudu. Eri ammattiryhmien välissä on syvä kuilu. Hankalinta yhteistyö on talon ulkopuolelle, eri hallintokuntiin.

5 KOULUNUORISOTYÖN TARVE MIKKELISSÄ

5.1 Lähtötilanne

Kyselyssä pyydettiin arvioimaan koulun resursseja erilaisten kasvatustehtävien toteuttamiseen (taulukko 6). Tällä kysymyksellä oli tarkoitus hakea koulunuorisotyön tehtäviin tarttumapintaa. Melko riittämättömäksi koettiin kansalaisjärjestöjen kampanjatyö. Kuten Luther (2008, 75 – 81) mainitsee, kouluilla ei ole aikaa toteuttaa näitä kansalaistoiminnan projekteja ja materiaalit päätyvät paperinkeräykseen. Tämä on erittäin harmillista ja sulkee koulua entisestään seinensä sisään, muusta yhteiskunnasta erilleen (Laine 2000, 17). Kampanjatyön ohella tukihenkilötoiminnan toteutukseen käytettävät resurssit koettiin melko riittämättömiksi.

TAULUKKO 6 Koulujen resurssit kasvatustehtävien toteuttamiseen

Välituntitoimintaa sekä syrjään jäävien ja syrjäanvetäytyvien oppilaiden kohtaamista pidettiin melko riittämättömän ja sopivan välimaastossa. Vastaajat ilmoittivat, että parhaiten annetuista kasvatustehtävistä on suoriuduttu kiusaamisen ennaltaehkäisyssä, kiusaamistilanteiden selvittelyssä, tukioppilastoiminnassa ja ryhmäytymisestä nivelvaiheessa.

Kasvatustehtävien resurssien arviointia tarkastellessa voidaan todeta, että riittämättömänä ääripäänä korostuvat ennaltaehkäisevän työn muodot kuten kampanjatyö, välitunti- ja kerhotoiminta sekä syrjässä olevien oppilaiden kohtaaminen. Koulunuorisotyö pystyisi vastaamaan varsinkin välituntitoiminnan kehittämiseen ja nuorten kohtaamiseen (Kivelä 2011, 40 – 41). Koulun vahvuusalueelta löytyy ongelmatilanteisiin puuttuvat työmuodot: kiusaamistilanteiden hoito, poissaolojen seuranta ja laiminlyönteihin sekä käyttäytymiseen puuttuminen. Ilahduttavaa on huomata, että mikkililäisissä yläkouluissa panostetaan ennaltaehkäisevien kasvatustehtävien hoitoon, kuten tukioppilas- ja oppilaskuntatoimintaa, kodin ja koulun yhteistyöhön sekä tapahtumien järjestämiseen.

Haastatteluissa selvitettiin, millaista nuorisotyötä mikkililäisissä yläkouluissa on tehty (kuvio 3). Kaikissa haastatteluissa tuli esille kaupungin ja seurakunnan tekemä nuorisotyö kouluissa. Toiminnot liittyivät eniten yhteisöllisyyden rakentamiseen (ryhmäyttäminen, oppilaskuntatoiminta), mutta myös kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseen (välituntipäivystys), ennaltaehkäisyyn (tukihenkilötoiminta, kriisitilanteet) ja non-formaalien oppimisympäristöjen tarjoamiseen (TET-paikat 4H:ssa) (Leppä 2010, 75 – 77).

KUVIO 3 Mikkelissä tehty koulunuorisotyö

Kaupunki ja seurakunta ovat järjestäneet 7.luokkien aloitusvaiheessa oppilaille ryhmäytymispäiviä ja käyneet kouluilla vierailemassa. Kivelä (2011, 40 – 41) mieltää ryhmäytymisen nimenomaan nuorisotyön ammattilaisten toimialueeseen. Toisinaan on toteutettu pistäytyvää nuorisotyötä siten, että alueen nuorisotyöntekijä tai seurakunnan erityisnuorisotyöntekijä on päivystänyt yhtenä päivänä viikossa esimerkiksi koulun käytävillä. Näin on tavoitettu oppilaita henkilökohtaisesti ja nuoret ovat voineet tulla kuulluksi. Nämä asiat Siekkinenkin (2010, 69 – 70) näkee koulussa tehtävän nuorisotyön keskeiseksi tehtäväksi.

Kaupungin ja seurakunnan toimijat ovat esitelleet toimintaansa oppitunneilla. Kaupungin nuorisotyöntekijät ovat olleet tukemassa oppilaskuntatoiminnan kehittämistä ja nuorisovaalien toteuttamista. Parilla koululla nuorisotyöntekijöitä on kutsuttu paikalle kriisitilanteiden yhteydessä tai erilaisilla kokoonpanoilla toimiviin moniammatillisiin oppilashuoltotiimeihin. Jotkut koulut ovat tehneet vierailuja nuorisotaloille, esimerkiksi keskustan Nuorisokahvila Starlight:iin. Seurakunnan nuorisotyö on järjestänyt koululla kerhoa, jonka osallistujat oli valittu harkitusti oppilashuollollisin perustein moniammatillisen yhteistyön tuloksena. Pohjolakin (2010, 12 - 13) on nähnyt harkinnanvaraisesti valitun kerhotoiminnan tuottavan tulosta mm. syrjäänvetäytyvien oppilaiden kohdalla. Seurakunnan nuorisotyöntekijän kautta nuori on voinut saada tukihenkilön eli kampanjakelellä ns. arki-enkelin.

Muina toimijoina haastatteluissa esiin nousi opiskelijoiden ja järjestöjen tekemä nuorisotyö ja niistä voimakkaimmin 4H. Koulussa nuorille on mainostettu 4H-järjestön toimintaa: kerho-ohjaajakursseja ja TET-harjoittelupaikkoja (työelämään tutustuminen). Muut järjestöt ovat tulleet pyydettyinä. Opiskelijat ovat järjestäneet erilaisia teemapäiviä esimerkiksi koulujen aulatiloihin.

Kouluissa tehtyyn nuorisotyöhön Mikkelissä oltiin pääasiassa tyytyväisiä. Ryhmäytymispäiviä pidettiin erittäin merkittävänä uusien oppilaiden kohtaamistilanteessa. Nuorten ja nuorisotyöntekijöiden kohtaamiset miellettiin tärkeiksi, koska koulussa voi luontevasti ja helposti tutustua sekä tavata samoja nuoria kuin kaupungillakin. Päivystävä toiminta oli haastateltavien mielestä tarpeellista siksi, että olisi joku aikuinen, jolle puhua. Päivystävä aikuinen on voinut tarttua mm. perjantain levottomiin suunnitelmiin jo koulupäivän aikana ja näin tasoittanut viikon viimeisten tuntien työrauhaa.

Haastateltavat pitivät erittäin valitettavana resurssipulaa, joka heidän mielestään näkyy kaupungin nuorisotyön vähentyneenä panoksena mm. oppilaskuntatoiminnan tukemiseen ja ryhmäytymispäiviin. Kouluilla oltiin kuitenkin tyytyväisiä nuorisotoimen tuomiin ideoihin, joita on koulun omin voimin pyritty hyödyntämään. Nuorisotyön ammattilaiset ovat haastateltavien mukaan tuoneet palavereihin tärkeitä viestejä vapaa-ajalta ja erilaisia tilanteita on pystytty jäsentämään kokonaisvaltaisesti. Järjestöjen tarjoamien ensimmäisten työkokemusten uskottiin olevan nuorille erittäin antoisia.

Kehittämisen varaa arvioitiin olevan mm. siinä, että ryhmäytymispäivissä koulujen omaa väkeä otettaisiin enemmän mukaan toimintaan ja samalla vahvistettaisiin oppilaiden ja henkilökunnan, oppilaan lähiaikuisten, välisiä suhteita. Ryhmäytymispäivien yhteisöllisyystavoitteeseen ei ole kokonaisuuden kannalta siis päästy. Yhteisöllisyyden tukeminenhan tarkoittaa sekä oppilas- että työyhteisötason tavoitettavaa toimintaa, jolla pyritään luomaan turvallisempi ja viihtyisämpi toimintaympäristö (Leppä 2010, 76). Toiveena oli, että kunnallinen nuorisotyö tarjoaisi talotoiminnan lisäksi muunlais-takin aktiviteettia yläasteikäisille varhaisnuorille. Talotoiminnan arveltiin tavoittavan vain pienen osan nuorista. Eräs haastateltava kuvaili toiveitaan näin:

Ehkä joittenkin kohalla oon ajatellu, sillon kun siellä kävi vanhempia tuolla nuorisotalolla, että joittenkin kohalla se nuorisotyö vois tulla muullakin tavalla elämään, kun että tulkaa talolle tyylisesti. Välttämättä, jotkut oli ihan että mikä tää on ja joittenkin elämää se ei vielä ollu, että

se markkinoinnin, että mitä muuta se nuorisotyö voi olla ku talolle menemistä taikka muuta. Ja on niin kun toiminnasta infonneet, mutta että vähän joittenkin kohalla ajatellu että ne ei oo siihen muuhun maailmaan vielä valmiita, eikä tarvii mennä, että pienemmät piirit riittää seiskoille, joillekin kutosen seiskan vaiheessa.

Haastateltava 4.

Nykyisten toimintojen haasteena lähinnä opiskelijoiden ja järjestöjen tuottamassa työssä miellettiin suunnitelmallisuuden häilyvyys. Qvintuksen (2011, 42 – 45) havainto on samoilla linjoilla: ammatillisten tavoitteiden epäselvyys ja toimintamuotojen erilaisuus tekevät lähtökohdan haastavaksi. Haastateltavien toiveena oli, että erilaiset yhteistyöideat tulisivat ilmi mahdollisimman hyvissä ajoin, että koko koulu ehtii niihin reagoimaan ja saamaan näin kaiken hyödyn toteutuksesta.

Nuorisolain teemojen toteutuminen

Haastatteluissa tarkasteltiin mikkiläisten yläkoulujen arkea nuorisolain näkökulmasta. Haastateltavat erittelivät koulunsa toimintoja neljän teeman alle: aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, sosiaalinen vahvistaminen, kasvun ja itsenäistymisen tukeminen sekä sukupolvien välinen vuorovaikutus. (Nuorisolaki 72/2006.)

Aktiivisen kansalaisuuden tukemista on kouluissa toteutettu mm. järjestämällä oppilaskuntatoimintaa. Nuorten ideoita on toteutettu koulun viihtyvyyden lisäämiseksi. Oppilaskuntatoiminta mielletään elitistiseksi toiminnaksi, johon valikoituu vain suosituimmat oppilaat. Joissakin kouluissa on yritetty järjestelmällisesti purkaa oppilaskunnan hallitukselle keskittävää päätäntävaltaa siten, että hallituksen jäsen on luokan puheenjohtaja ja hän organisoii luokanohjaajan avustuksella kaikkien oppilaiden osallistumista päätöksentekoon. Oppilaskuntatoiminnan haasteeksi nimettiin sen kuormittava vaikutus ohjaavan opettajan harteilla.

Kahdessa haastattelussa tuli esille nimenomaan se, että kaikkien ääntä pyritään kuulemaan ja antamaan kaikille mahdollisuus positiiviseen huomionhakuun riippumatta esim. koulumenestyksestä tai käyttäytymisestä. Ideana esille nostettiin erilaisten kokoonpanojen mahdollisuus. Kouluissa voisi olla perinteisten oppilaskunta- ja tukioppilastoiminnan lisäksi muitakin oppilaiden tiimejä, joissa annettaisiin mahdollisuus osallistua ja päteä. Näin tavalliset ja näkymättömät nuoret saisivat enemmän aloitteentekomahdollisuuksia. Koulunuorisotyö voisi vastata tähän haasteeseen, sillä nuorten

osallisuuden kokemusten vahvistaminen ja nuorten innostaminen ovat sen keskeisiä tehtäviä (Leppä 2010, 75 – 76).

Luokka on haastateltavien mukaan yläkoululaisen lähin sosiaalinen verkosto, johon on tärkeää tuntea kuuluvansa ja jonka yhteisöllisyyttä täytyy tukea. Kouluissa järjestetään säännöllisesti luokanohjaajan tunteja ja -vartteja tai erilaisia toiminnallisia tuokioita, kuten lyhyitä retkiä. KIVA-koulu (kiusaamisen vastainen) -toimenpideohjelman pohjalta on toteutettu teematunteja ja -päiviä. Eräässä koulussa luokanohjaajan apuna on ollut toinen, luokaton, opettaja. Työparitoiminnalla on pyritty vähentämään työntekijöiden kuormitusta ja turvaamaan toiminnan säännöllinen järjestäminen ryhädynamiikan kehittämiseksi. Joustavasti toimivan luokan nähtiin lisäävän viihtyvyyden ja turvallisuuden tunnetta, jotka taas edesauttavat oppimista. Yläkouluissa toteutetaan tukioppilastoimintaa. Joissakin kouluissa tukioppilaat pitävät silloin tällöin omille luokilleen tunteja, joissa tavoitteena on vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Haastateltavien mielestä luokan sosiaaliseen vahvistamiseen tarvittaisiin paljon tukea, eikä luokkaa ole hyödynnetty riittävästi ryhmätoiminnan harjoittelun areenana. Luokat ovat haasteellisen suuria. Yksinjääviä on paljon, heitä ei välttämättä edes havaita eikä heitä kyetä vahvistamaan sosiaalisesti. Ryhmäytymiset jäävät 7.luokan alkuun, kun niitä haastateltavien mukaan voitaisiin hyödyntää koko yläkoulun ajan. Pahimmillaan luokanohjaaja ei itse opeta omalle luokalleen mitään, eikä näin ollen aikuisen apua luokkahengen muodostamisessa ole ollenkaan tarjolla.

Kasvun ja itsenäistymisen tukemisen ymmärrettiin olevan koulun keskeinen kasvatus-tehtävä ja kokopäivätyötä. Kuitenkin yläkoulussa nuoren odotetaan jo ottavan itse vastuuta tekemisistään ja olemaan aktiivinen eri tilanteissa. Haastateltavat mainitsivat, ettei jokainen nuori itsenäisty samanlaisen kaavan mukaan ja erilaisia kohtaamisen tasoja tarvitaan. Haasteellisiksi koettiin varsinkin sellaiset oppilaat, jotka eivät oma-aloitteisesti tule pyytämään apua. Oppilashuoltoryhmät mainitaan osaksi kasvun ja itsenäistymisen tukemista. Kasvun ja itsenäistymisen tukemista ja kasvatustehtävän haastetta määriteltiin mm. näin:

Kyllä mie väitän, että tää kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, et sitä ei varmaan, siihen ei oo koskaan liikaa resursseja. Mie oikeestaan mietin, että kun mie katoin kyselyn kysymyksiä, kyl mie monta kertaa haaveilin niitä läpikäydessä semmosesta, että täällä olis vielä joku ihminen, li-

säsilmäpari, lisäkorvat, ja sellanen vielä, jolla ei ois sitä painetta, että pitää opettaa tietyt asiat, ettei lukio-opettajat pääse sanomaan, että sieltä tulleet ei osaa sitä. Ja sit joku kuraattori esimerkiks, niin hänet joudutaan jakamaan tosi monen koulun kanssa.

Haastateltava 5.

Mutta jos mä mietin niin ku koulua, niin tää kohta on, mistä koulusta puuttuu. Kuitenkin puuttuu semmonen henkilö. Sitä mä en tiedä, onko se just nuorisotyöntekijä vai mikä henkilö se pitäis koulussa olla. Sieltä puuttuu semmonen. Sanotaanko, että meidänkin kokosessa koulussa, meillä on kuraattori no kerran viikossa tai kerran kahessa viikossa. Psykologi käy noin kerran kuukaudessa. Että meillä käy näitä työntekijöitä, mutta semmonen, joka siellä olis, koska hirvu paljon nuorissa on sitä, että ne haluais jutella. Semmosta henkilökohtasempaa. Ku joskus kaveri monesti miun juttusille tulee, on jotakin menny vähän pieleen. Mutta siinä huomaa kun jutellaan, että kaipais vaan sitä, että sais puhua omista asioistaan. Millään ei haluais lähtee pois. Istuu vaan ja kertoo juttuja. Ei mitään semmosta tärkeitä. Siinä vaiheessa huomaa, että nyt on vaan tarve purkaa. Niin semmosta ihmistä koulu tarvii.

Haastateltava 3.

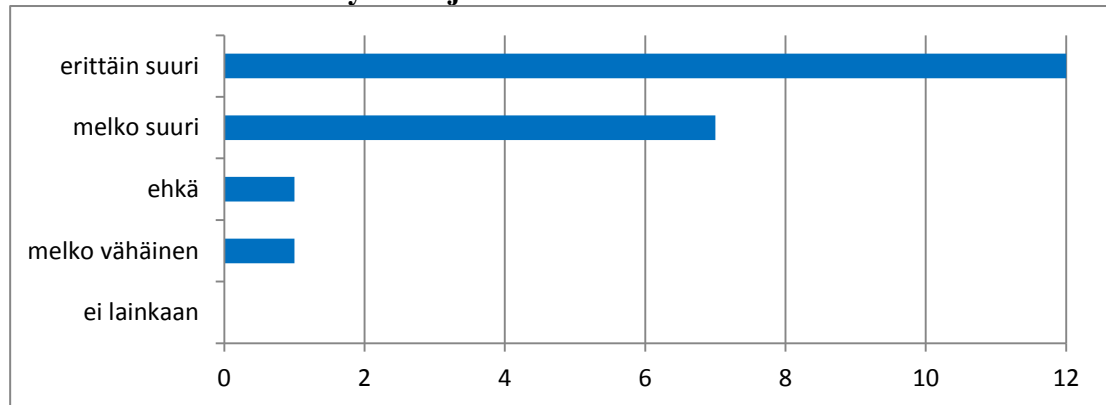
Lainauksista nousee voimakkaasti resurssipula, joka näkyy siinä, että nuori jää ilman henkilökohtaista huomiota. Itsetunnon ja minäkuvan vahvistuminen eivät toteudu. Nuori kuitenkin tarvitsisi kohtaamisia, joissa hän tuntee aikuisen olevan kiinnostunut hänestä itsestään eikä suorituksista (Leppä 2010, 76). Näiden haastateltavien ohella Pohjolakin (2010, 5 – 6) on havainnut aikuisen nälän kasvaneen.

Nuorisolakiin sisältyvästä sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta oltiin hiukan yllyttäyneitä. Haastateltavat uskoivat, että vuorovaikutusta syntyy luonnostaan, sillä kouluissa työskentelee eri sukupolvia edustavia ihmisiä. Toinen areena sukupolvien väliselle vuorovaikutukselle syntyy vierailujen yhteydessä. Esiintymiskykyiset ikäihmiset ovat luoneet mieleenpainuvia, koskettavia tilanteita yläkouluihin. Vierailut ovat kuitenkin olleet satunnaisia. Oppilaat ovat olleet järjestämässä veteraanipäivän yhteydessä ruokatarjoilua. Yhden yläkoulun kanssa yhteistyössä toimii koulun seniorit - yhdistys, joka mm. kustantaa oppilaille retkiä. Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen lisääminen tukisi nuorten osallisuuden kokemuksia osana suurempaa kokonaisuutta ja avaisi koulun ovia muuhun yhteiskuntaan.

5.2 Tarpeen arviointi

Nuorisotyöntekijää pidettiin erittäin tarpeellisena toimijana yläkouluihin (taulukko 7). Kyselyyn vastaajista 12 piti tarvetta erittäin suurena ja seitsemän melko suurena. Yksi vastaaja piti tarvetta melko vähäisenä ja yksi koki nuorisotyöntekijän ehkä tarpeelliseksi.

TAULUKKO 7 Nuorisotyöntekijän tarve

Nuorisotyön suurta tarvetta perusteltiin nuorten valtavalla aikuisen nälällä, nuorten laajoilla ongelmilla koulussa, lisääntyneillä vapaa-ajanongelmilla, jotka näkyvät koulussa ja positiivisen huomion puutteella. Kyselyyn vastaajista yhdeksän piti nuorisotyöntekijää tärkeänä siksi, ettei tällä ole arvioivaa roolia nuorta kohtaan. Tähän Ko-lehmainenkin (2005, 46) otaksuu koulunuorisotyöntekijän tarpeen keskittyvän. Arveltiin, ettei opettaja ole sellainen henkilö, jota oppilaan olisi helppo lähestyä missä tahansa asiassa eikä toisaalta opettaja voi olla tavoitettavissa välitunneilla.

Myös haastateltavat pitivät erittäin tärkeänä nuorisotyön osaamisen tuomista kouluun siinä roolissa, jossa oppilasta ei arvioida eikä arvostella. Nuorisotyö nähdään osana muita opetustyöstä irrallaan olevia ammattilaisia, kuten kuraattorit, terveydenhoitajat ja oppilashuoltoryhmä. Osa haastateltavista näki, että oleellisempaa olisi saada kouluhin edes yksi pysyvä opetuksesta irti oleva henkilö, eikä viisi eri ammattiryhmiä edustavia kerran viikossa vierailevia työntekijöitä. Satunnaiset koulunuorisotyön ko-keilut mm. harjoittelujen yhteydessä olivat näyttäneet, että oppilaat hakivat nopeasti kontaktin nuorisotyöntekijään.

Tämän hetken nuorilla tuntuu olevan kuuntelijan tarve. He tarvitsevat myös paljon positiivista huomiota, jota ei välttämättä opettajalta aina

löydy. Elämän merkityksien selittäjänä koulussa joku muu kuin arvioiva opettaja on usein uskottavampi.

Kysely: henkilö C

On paljon nuoria, jotka ovat omillaan ja saavat luultavasti melko vähän aikuisen huomiota osakseen ihan normaalissa kanssa käymisessä. Pitäisi ehtiä ja pysähtyä kohtaamaan nuoria, vaikka lyhyestikin, henkilökohtaisesti. Näin nuori saa kokemusta siitä, että omana itsenään huomataan, ilman hokkuspokkus-vetojakin. Ja että hän on arvokas ja tärkeä. Tämä tietty tasapuolisesti ketään suosimatta.

Kysely: henkilö D

Lainauksista ilmenee läsnäolon tarve. Koulunuorisotyötä tarvittaisiin jalkautumaan nuorten joukkoon, kuuntelemaan ja rohkaisemaan (Hirvonen 2009, 56 – 58). Koulussa tarvitaan kasvun tueksi kokonaisvaltaista kohtaamista, joka koostuu aidosta ja kunnioittavasta kohtaamisesta (Leppä 2010, 75 – 76). Vastaajien kommentteista voi tulkita kiireen vaikutuksen, ettei nykyisillä resursseilla ole aikaa pysähtyä kohtaamaan nuoria.

Koulujen suuri koko sekä ylityöllistetyt kuraattorit ja terveydenhoitajat mainittiin nuorisotyöntekijän merkittävän tarpeen syynä. Kivelän (2011, 40 – 41) havainto on, että koulunuorisotyöllä on mahdollisuus keventää kuraattorien ja terveydenhoitajien työmäärää. Saman yleistyksen Leppä (2010, 76 – 77) on tehnyt luokitellessaan nuorisotyön tehtäväkenttiä. Ennaltaehkäisevä työ voisi helpottaa ylikuormittunutta oppilashuoltoa. Nuorisotyön arveltiin pystyvän tukevan nuorten epävakaita kotioloja. Osa vanhemmista ei välitä lastensa asioista, kotona ei ole läsnä aikuisia, eikä nuori saa tarpeeksi huomiota. Vastaajien huolenaiheena oli lisäksi nuorten syrjäytymisvaara, yksinäisyys ja perinteisen nuorisotyön tehottomuus näissä tilanteissa.

Nuorisotyöntekijän uskottiin haastateltavien mukaan helpottavan opettajien, luokanohjaajien, kuraattorien, terveydenhoitajien ja rehtorien kuormittumista. Vaikutuksen oletettiin näkyvän myös kotona, nuorten vanhempien helpotukseksi.

(Nuorisotyöntekijä) varmaan helpottaa kaikkia opettajia. Ja kuraattorin ja terveydenhoitajan työtä, et sitten heille jäis ehkä vähemmän niitä ceissejä, kun ei ne pääsis niin isoiks ne tapaukset. Et mää ajattelin, et kuraattorillakin on hirmu paljon porukkata, onks niitä toista tuhatta, kuinka monta koulua. On paikalla vaan päivän kaks viikossa, pari päivää korkeintaan. Sillon hän ei oo tavoitettavissa, kun se tarve on. Sit opilas joutuu oottamaan. Ja se ei miusta oikein asiakaspalvelussa oo hy-

vä, ja nuorten kohalla. Kun se pitäis päästä iskemään silloin, kun se tilanne on. Ja sitten ne ei pääse, asioilla on taipumus, kupla suurenee koko aika, jos ei tuota imasta pois ja tuuva tilalle eri näkökulmaa. Siitähän miusta on monesti nuorten kohalla, kohtaamisessa kyse, että tuot vähän erilaisia näkökulmia ja sen toivon kipinän että hei, klick, valoa on näkyvissä. Ja niitä vaihtoehtojakin on. Jumittuu se ajatus, niin se on aika syövä ja se suurenee sit iteksiään ajan kanssa. Aika ei siinä välttämättä tee hyvää.

Haastateltava 1.

Haastateltava 1. kuvaa resurssipulasta aiheutuvaa tilannetta, jossa nuoren ongelma jää ratkaisematta. Murrosiän myllerryksissä painiva nuori voi kehittää asiasta mielessään tuskallisen ja ratkaisemattomalta näyttävän tilanteen, vaikka aikuisesta se näyttäisikin mitättömältä. Tällaisessa tilanteessa pitäisi olla aikuisia läsnä, ottamassa vastaan huolia, kuuntelemassa ja auttamassa nuorta ajatusten ohjaamisessa todellisuuden tasolle. Jos tätä työtä ei kukaan tee, ehtii tapahtumaan peruuttamattomia asioita.

Haastatteluissa ilmeni, että nuorisotyön viestiä vapaa-ajalta kaivataan kouluihin. Eri-laisten kriisitilanteiden selvittely helpottuisi ja nopeutuisi, kun nuoren tilannetta voitaisiin tarkastella kokonaisvaltaisesti eri toimijoiden läsnä ollessa ja yhteistyössä. Yläkouluissa oli käynyt vierailijoita eri paikkakunnilta, joissa koulunuorisotyötä tehdään osittain koululla ja osittain alueen nuorisotiloilla. Näitä malleja pidettiin erittäin käytökelpoisina.

Kyselyn vastaajista lähes kaikki eli 20, olisi ehdottomasti valmis tekemään yhteistyötä nuorisotyöntekijän kanssa. Yksi vastaajista tekisi yhteistyötä, mutta riippuen asiasta. Toisin kuin Qvintus (2011, 42 – 45) näkee opettajien suhtautuvan koulunuorisotyöhön varauksella, tulosten mukaan mikkililäisissä kouluissa ollaan valmiita uuden ammattiryhmän kanssa työskentelyyn.

Kyselyyn vastanneet ottaisivat nuorisotyön osaamisen mielellään osaksi välitunti-, tukioppilas- ja kerhotoiminnan suunnittelua ja toteutusta. Nuorisotyöntekijän kanssa oltaisiin valmiita tekemään yhteistyötä teemapäivien, ryhmäytämisen ja parkki-tyyppisen toiminnan käyttöönotossa. Nuorisotyön panos olisi tervetullut tunneille tarkkailijan rooliin tai erilaisten pajojen toteutukseen. Eräs vastaaja olisi halukas ottamaan nuorisotyöntekijän työparikseen ja tuekseen luokanohjaajan tehtävissä.

Vastauksissa tuotiin esille vastaanottavainen, avoin asenne siten, että nuorisotyöntekijän toivottiin tuovan näkemyksensä koulun moniammatilliseen yhteistyöhön sekä toimimaan ns. tulkkina kodin, koulun ja nuoren välillä. Hirvonen (2009, 56 – 58) kuvaillee nuorisotyön roolia samoin, eli nuorisotyöntekijä liikkuu eri kasvatustahojen ja nuoren välillä sekä tuo viestiä nuorten reviiriltä. Vastaajat olivat lisäksi valmiita etsimään nuorisotyöntekijälle sopivan työtilan ja mahdollistamaan hänen läsnäolonsa koulussa mm. kannustaen. Kahdeksan vastaajaa ilmoitti olevansa valmiita tekemään yhteistyötä nuorisotyöntekijän kanssa kaikissa mahdollisissa koulun sisällä toimivissa yhteistyömuodoissa, jotka edistävät oppilaiden hyvinvointia. Useassa vastauksessa mainittiin, että nuorisotyöntekijä olisi erittäin tervetullut kouluun.

5.3 Koulunuorisotyön tehtäväkenttä

Viidelle haastateltavalle esitettiin Lepän (2010, 75 - 77) laatima jäsenyys koulunuorisotyön neljästä päätoteuttamistavasta. Vastaajat pitivät kaikkia teemoja tärkeinä, mutta kuitenkin yhteen teemaan, non-formaaleissa oppimisympäristöissä tapahtuvaan oppimiseen, ei koettu tuntuva tarvetta. Perusteluina mainittiin, että vastuu säilyy kuitenkin kaikkialla aina opettajalla, aineopettajasysteemiin tällaisten välipalojen tuominen voidaan kokea opettajien näkökulmasta työlääksi ja yleensä retkiä ei tarvita perua valvovien henkilöiden puutteen vuoksi. Haastateltavat katsoivat, että hyvällä suunnitellulla koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen on toteutettavissa nykyisin resurssein. Vastauksissa ei noussut nuorisotyön ammatillisen vahvuuden hyödyntäminen mm. liikunnallisissa, kulttuurisissa eikä elämyspedagogisissa kasvatustehtävissä (Leppä 2010, 78). Eräs haastateltava kyseenalaisti non-formaaleissa ympäristöissä tapahtuvan opetuksen vaikutusten merkittävyyden nuorten elämään:

Joskin tää d:kin (non-formaalit oppimisympäristöt) on hyvä, mut sen merkitys tän oppilaan hyvinvoinnille, et pystytäänkö lähtemään kuin paljon koulun ulkopuolelle, niin se on ehkä se pienin. Et sit kuitenkin täälläkin on mahdollisuus toista opettajaa, opoa, erityisopettajaa, avustajaa käyttää siihen.

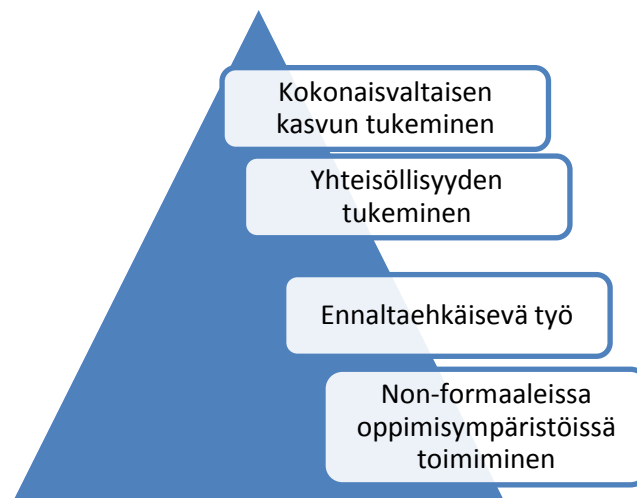
Haastateltava 2.

Haastateltavat näkivät non-formaalissa ympäristössä toimimisen lähinnä järjestelyjen ja valvontatilanteiden valossa, ei niinkään sisällöllisesti, oppimistavoitteiden kautta. Lepän (2010, 78) mukaan nuorisotyöllä olisi kuitenkin paljon annettavaa luokkahuoneen ulkopuolella tapahtuvassa oppimisessa, jossa vahva toiminnallinen menetelmä-

osaaminen voitaisiin hyödyntää kouluviihtyvyyden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Kouluissa voitaisiin harkita erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuutta. Tämä olisi yksi avain koulun avautumiseen ulospäin.

Ennaltaehkäisevää koulunuorisotyön teemaa pidettiin tärkeänä niiltä osin, että koulun eri ammattilaisten saisivat työpariapua, ns. lisäsilmäparin, ongelmien havaitsemiseen. Toisaalta arveltiin, että ennaltaehkäisevään työhön keskittyvät jo mm. kuraattorit ja yksilöhaastatteluja ja -terapiaa on tarjolla ja nuorisotyöltä ei toivottu ongelmakeskeistä otetta. Aiemmistä tuloksista kuitenkin ilmeni, että työntekijöiden kuormitusta lisäsi nimenomaan nuorten lisääntyneet ongelmat ja se, ettei niitä ehditä selvittämään. Voidaan siis ajatella, että mikkelilässillä yläkouluilla on todellinen halu panostaa yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemiseen varsinaisen ongelmanratkaisun sijasta. Aivan kuten Määttä & Väänänen-Fomin (2009, 77) kirjoittavat, että nuorisotyön syvin olemus on potentiaaleihin keskittymisessä, ei niinkään ongelmakeskeisyydessä.

Koulunuorisotyön neljästä teemasta kaksi nousi haastatteluissa selkeästi ylitse muiden: kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen läsnä olevana aikuisena sekä osana moniammattillista työyhteisöä ja yhteisöllisyyden tukeminen ja kehittäminen. Näistä teemoista varsinkin kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen korostuu läpi kysely- ja haastatteluaineiston ja voidaan siis todeta, että tämä koulunuorisotyön osa-alue on mikkelilässen yläkoulujen prioriteettilistalla ensimmäisenä. Vastaajien muodostamaa tärkeysjärjestystä on havainnollistettu kuviossa 4.

KUVIO 4 Koulunuorisotyön painotustoiveet Mikkeliissä

Kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseksi koulunuorisotyön toteutusmuotona nähtiin esimerkiksi parkki-toiminta, jossa nuorisotyöntekijä yhteistyössä opetushenkilökunnan kanssa ratkaisee nuoren koulunkäyntiin liittyviä haasteita. Välituntien uskottiin olevan otollinen nuorisotyön tekemisen paikka ja joita on hyödynnetty vain vähän. Vastaajien mielestä välitunneilla voisi järjestää vapaamuotoista kohtaamista, erilaisia tietoisuuksia, ajankohtaisiin teemoihin liittyviä tempauksia ja ulkovälituntitoimintaa.

Aikuisen nälkää pidettiin tämän päivän oireena, johon koulu kiireisen luonteensa vuoksi ei pysty vastaamaan. Haastatteluissa nousi esille, että yhdellä kannustavalla katseella tai tsemppauksella voi olla iso merkitys nuoren elämässä. Kouluissa näkyy oppilaiden vapaa-ajan tapahtumat ja ongelmat, joille pitäisi löytyä ratkaisija, jotta nuori olisi kykenevä ottamaan vastaan opetusta. Haastateltavat kokevat, että nuori tarvitsee jonkun opetustyön ulkopuolella olevan kuuntelemaan ja juttelemaan kaikenlaisista asioista. Koulu tarjoaisi vastaajien mukaan valtavan mahdollisuuden nuorten kohtaamiseen. Kuten Leppä (2010, 76) tarkentaa, nuorisotyön ydin kokonaisvaltaisessa kasvun tukemisessa löytyy nuoren rinnalla kulkijana, tukijana ja innostajana.

Eräs haastateltava toi esille nuorten yksinäisten iltapäivien haltuunoton. Vanhemmat eivät ole kotona, uskovat, ettei yläkouluiäkäinen nuori enää heitä kovin paljon tarvitse ja jättävät nuoret yksin ponnistelemaan läksyjen sekä kasvun haasteiden kanssa. Iltapäiviin nuorille voisi tarjota viihtyisän tilan, jossa olisi mahdollisuus kuulumisten vaihtoon ja maksulliseen välipalaan. Haastateltava määritteli läksyparkista jalostettua ideaa:

Siinä vois alkuun olla se kuulumisten vaihtaminen, puol tuntia sitä kohtaamista ja jutustelua ja sit vaikk tehtäis läksyt tai tuettas, autettais, ei tehtäis puolesta. Tai et saa apua, jos haluaa. Et se ois miusta erittäin ajankohtaista moneen paikkaan. Mut se kans, että siinä ois reilusti se tauko ja kuulumisten vaihto.

Haastateltava 4.

Samassa haastattelussa tuli esille harrastustoimintaan aktivoiminen ja kannustaminen. Ehdotettiin, että nuorisotyö voisi tiedustella kyselyllä nuorilta mielenkiinnon kohteita ja haarukoida eri ryhmiä niiden mukaan. Näin apua saisivat sellaiset nuoret, joilla on vaikeuksia saada mm. kuljetusta mieleisiin harrastuksiin, joilla ei ole harrastuksia tai jotka etsivät jotakin toimintaa, mutta eivät sitä omin tai vanhempien voimin löydä.

Koulunuorisotyön tehtävien tärkeysjärjestyksessä yhteisöllisyyden tukeminen oli toisena. Myös Pohjola (2010, 5 – 6) näkee koulujen tarvitsevan tukea yhteisöllisyyden luomisessa. Luokkien toimintaan ja ryhmädynamiikan vahvistamiseen tarvitaan haastateltavien mukaan apua. Hyvä ryhmähenki torjuisi yksinjäämistä sekä edistäisi oppimista ja viihtyvyyttä koulussa. Nuorisotyöntekijän odotetaan tuovan oman panoksensa ryhmäytymispäiviin ja erilaisiin pienempiin ryhmätuokioihin. Yhteisöllisyyden tukeminen tuotiin yhdessä haastattelussa erittäin voimakkaasti esille.

Meidän luokilla se on niin suuri voimavara, että homma toimii ja siellä viihdytään, niin ne voi ne oppilaat paremmin. Sillon se opetuski menee paremmin. Opettajakin voi siinä luokassa keskittyä opettamiseen ... Mut siihenkin tarvittas aikaa ja tukea.

Haastateltava 2.

Haastateltava 2. tuo ilmi tosiasian, että turvallinen ryhmätoiminta on avain intensiiviin oppimiskokemuksiin. Nuorisotyön perustyöhön kuuluu yhteisöllisyyden edistäminen, joka kouluympäristössä tarkoittaisi mm. nivelvaiheiden ryhmäytystyötä, luokkayhteisöjen toiminnallista tukemista ja yhteistoimintapäiviä (Leppä 2010, 76).

Haastattelussa tuli esiin monia ideoita koulussa tehtävään nuorisotyöhön. Nuorisotyön oletettaisiin tuovan oppilaskunta- ja tukioppilastoimintaan ideoita ja jäsennystä. Nuorisotyöntekijä miellettiin erilaisten projektien toteuttajana. Haastateltavat määrittivät, että nuorisotyöntekijälle pitäisi olla kouluissa oma tukiryhmä, esimerkiksi luokanohjaajat, joiden kanssa lähin yhteistyö tapahtuisi. Nuorisotyöntekijän oletettiin osallistuvan aktiivisesti yhteistyön rakentamiseen kodin ja koulun välillä, jotta tarvittaessa olisi enemmän mahdollisuuksia keskustella oppilaskohtaisesti kasvuun ja koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Nuorisotyöntekijä otettaisiin mukaan myös luokkien muodostamiseen, joissa mietitään ryhmädynaamisia tekijöitä ja oppilashuoltoryhmiin.

Koulunuorisotyön toivottiin olevan tasapuolisesti nuoria kohtaavaa toimintaa. Tasapuolisuuden nimissä haastateltavat odottavat, että huomioitaisiin lisäksi ne, jotka näennäisesti näyttävät pärjäävän. Monesti ei huomata juuri niitä, joilla menee hyvin. Nuorisotyön halutaan liikkuvan vahvasti kaikkien nuorten rinnalla, ei vain ongelmien selvittäjänä.

5.4 Vaatimuksia nuorisotyölle

Koulussa tehtävältä nuorisotyöltä odotetaan koulun toimintaympäristön tuntemusta. Nuorisotyöntekijän pitää ottaa monta asiaa huomioon. Koulun yhteisistä säännöistä on pidettävä kiinni ja opetukselliset tavoitteet ymmärrettävä keskeiseksi osaksi koulun toimintaa. Launosen & Pulkkisen (2004, 57) mukaan kouluissa on paljon kirjoittamattomia sääntöjä ja toimintamalleja, joista nuorisotyöntekijän olisi päästävä jyvälle. Nuorisotyöntekijä ei saisi asettua oppilaiden tasolle, vaan pitäisi pystyä olemaan aikuinen, jota on helppo lähestyä. Nuorten asioista pitää olla aidosti kiinnostunut.

Pysyvää läsnäoloa pidetään tärkeänä luottamuksen synnyn kannalta. Kohtaamisen ei odoteta jäävän vain juttelun tasolle, vaan nuorisotyöltä odotetaan ratkaisukeskeistä otetta. Qvintuksenkin (2011, 45 – 46) tuloksista ilmenee, ettei riitä pelkkä viihdyttävän toiminnan pyörittäminen. Yhteistyötahot pitää olla selvillä ja se, miten nuorten asioita voi luottamus säilyttäen viedä eteenpäin.

Haastateltavat näkivät, ettei nuorisotyöntekijä voi olla kuka tahansa. Pitää olla kypsä tehtäväänsä, tietää, mitä ja missä voi puhua ja pystyä hitsautumaan työyhteisön jäseneksi. Soanjärven (2005, 13) näkemys mukailee tuloksia siten, että nuorisotyöntekijän pitää olla uskottava sekä oppilaille että muulle työyhteisölle. Ammatillisella on vahva ammatti-identiteetti, jolla pärjää uudessa toimintaympäristössä, löytää nopeasti oman tapansa toimia ja osaa tuoda toimintaansa kaikkien tietoisuuteen. Seuraavassa lainauksessa kuvastuu Pohjolan (2010, 12 – 13) ajatus siitä, että koulunuorisotyö voi olla etsivää työtä, jossa ammattitaitoinen työntekijä löytää tehtävän ja osoittaa sen tarpeellisuuden.

Kyllä hänen pitäis aika aktiivinen olla. Tuntee koulun tämän päivän arki, missä mennään ja sitten kyllä hänen pitäis varmaan alkuun ite luoda se toimenkuva pitkälle. Kuulostella itse ensin omat kokemukset koulun arjesta ja sitten jututella vähän porukkata ja ruveta siitä rakentamaan sitä arkee, koska turha ennakkoluuloista on lähteä liikkeelle, että millasta meillä on, vaan että hän ulkopuolisena haistelis sen ilmapiirin ja mun mielestä se ois antosin silleen. Koska ulkopuolinen kun tulee yhteisöön, niin näkee aika erilaisia asioita.

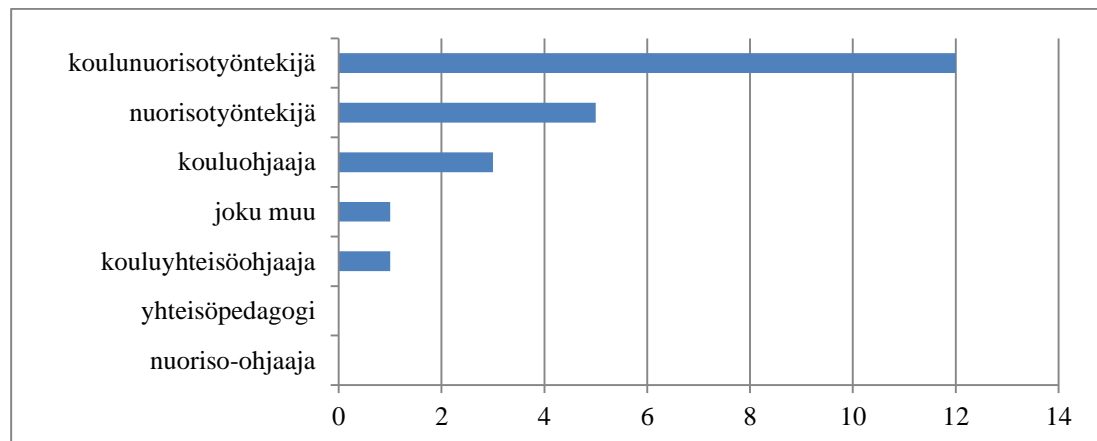
Haastateltava 1.

Vaikka koulunuorisotyölle asetetaan selkeitä painotustoiveita, vastauksista käy ilmi luottamus nuorisotyön ammatillaisia kohtaan. Uskotaan, että nuorisotyöntekijä pystyy

ulkopuolisena tarttumaan asioihin eri näkökulmasta. Toiminnan toivotaan rakentuvan yhteistyössä siten, että se tukee johdonmukaisesti nuorten kasvua, kuten Launonen & Pulkkinen (2004, 57) linjaavat.

Kouluun sijoittuvan nuorisotyöntekijän ammattinimikkeeksi parhaimpana vaihtoehtona pidettiin *koulunuorisotyöntekijää* (taulukko 8). Tämän nimikkeen kannalla oli 12 kyselyn vastaajaa. Kannatusta saivat lisäksi nimikkeet *nuorisotyöntekijä* (5 ääntä) ja *kouluohjaaja* (3). Vaikka Mikkelissä koulutetaan yhteisöpedagogeja, nimikettä pidettiin niin vieraana, ettei se saanut yhtään kannatusta. Vastauksissa painottuu nuorisotyöntekijä-nimike, mutta toisaalta tutkimuksen aiheena on koulunuorisotyö, joka johdattelee vastaajan lähtökohtaisesti nuorisotyön käsitteen piiriin.

TAULUKKO 8 Sopiva ammattinimike koulussa toimivalle nuorisotyöntekijälle

Haastatteluissa ei kysytty nimikeasiaa, mutta yhdessä tilanteessa asia tuli esille. Toiveena oli, että nimike antaisi kuvan helposti lähestyttävästä henkilöstä. Yksi haastateltava sivusi nimikekysymystä näin:

Nimike on toissijainen. Sanotaanko näin, että kunhan se olis neutraali noiden nuorten korvaan. Koulukuraattorikin herättää vähän semmosta, että emmä nyt kuraattorille voi. Tai yhtä lailla se vois sosiaalipuolelta-kin olla joku työntekijä, joka olis siellä koululla. Mutta nekin nimitykset on sellaisia, jotka herättää, että ei myö nyt ainakaan sen. Että semmonen neutraali nimike, joka myöskin niitten nuorten korvassa kuulostaa siltä. Nuorisotyöntekijä tietysti on tämmönen mun mielestä, että ne ottaa sen vastaan niin kun kaverina.

Haastateltava 3.

Lainauksesta käy ilmi, että koulussa tehtävä nuorisotyö pitäisi olla helposti saavutettavissa ja oppilailla mahdollisimman matala kynnys ottaa yhteyttä työntekijään. Nuorisotyö määrittyy, kuten Hirvonen (2009, 56 – 57) on kuvaillut: nuoren elämässä läsnä oleva rinnalla kulkija, joka tuo muille ammattiryhmille viestiä.

Sopivimmat toteuttamistavat koulunuorisotyölle haastattelujen perusteella ovat koko-aikaisen työntekijän osoittaminen suurelle yläkoululle ja pienempiin kouluihin työntekijä, joka toimisi osan viikosta koululla ja osan alueen nuorisotalolla. Toiminnan aloittamisvaiheessa pidettiin toivottavana, että suunnittelu tehdään koulukohtaisesti silmällä pitäen jo olemassa olevia tukimuotoja esim. seurakunnan panosta. Pohjola (2010, 2) on samoilla linjoilla. Työtapoja pitäisi kehittää vastaamaan ajankohtaisia tarpeita.

Osa-aikaisuuden huonona puolena pidettiin mm. tiedotusongelmia. Haastateltavat ennakoivat, ettei kaikki tarpeellinen tieto tavoittaisi nuorisotyöntekijää, joka välillä toimisi muissa toimipisteissä. Sitoutumisen työyhteisön yhteiseen linjaan uskottiin olevan hankalammin muodostettavissa, jollei työntekijä ole päivittäin läsnä.

Pistäytyvälle koulunuorisotyölle ei joko annettu juurikaan arvoa tai sitä pidettiin ihan mukavana asiana. Pistäytyvän toiminnan heikkoutena pidettiin suunnitelmallisuuden puuttumista ja työn tekemistä liian kevyin tavoittein. Qvintus (2011, 42 – 45) on maininnut juuri nämä haasteet nuorisotyön toteuttamiselle koulussa. Tarvitaan siis tavoitteellista toimintaa, johon kuuluu työyhteisöön hitsautuminen ja moniammatillinen työote.

5.5 Kehitystyön toteutus ja haasteet

Koulunuorisotyön kehittämisen odotetaan lähtevän johtotasolta liikkeelle. Haastatellut odottavat sivistystoimen johdon, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen tekvän ensimmäiset siirrot resurssien uudelleensuuntaamiseksi. Aloitteentekijöiksi visioitiin myös sosiaali- ja terveystoimea, Mikkelin kaupungin oppilashuolenpidon ryhmää, jossa on moniammatillinen edustus ja lautakuntien päättäjiä. Vastuunottoa suunnittelusta odotetaan nimenomaan nuorisopalveluilta, sillä vastaajat eivät usko opetuspalvelujen tahotilaan satsata kouluissa toteutettavaan nuorisotyöhön.

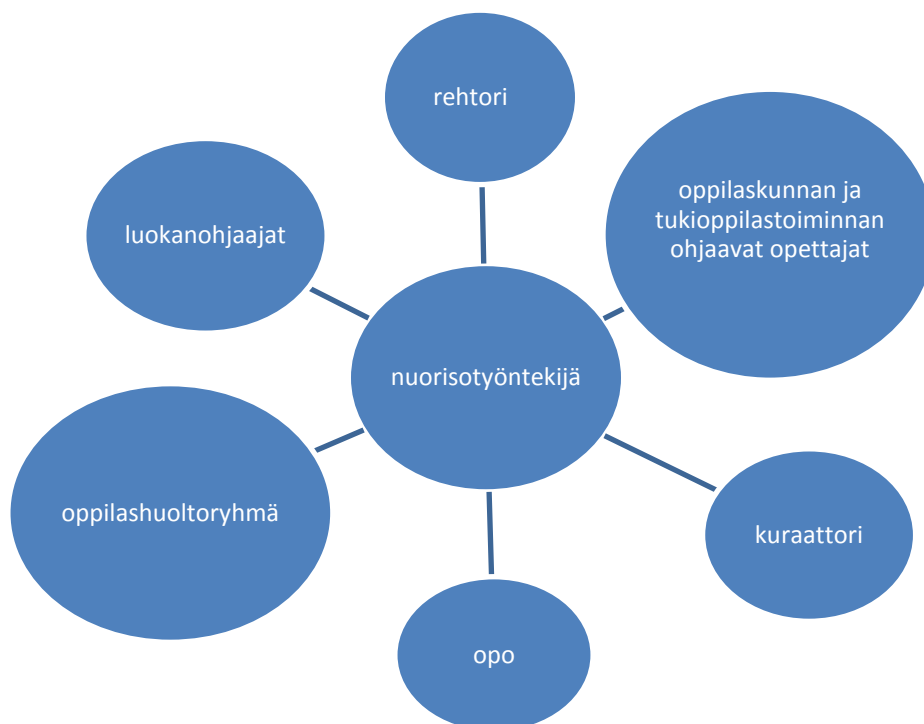
Kehitystyön haasteeksi nimettiin päättäjien saamattomuus ja korulauseiden toteuttamattomuus. Tämänkin opinnäytetyön vaikuttavuuden arveltiin olevan heikko.

Mie halluun sanoo sen, että mie mietin tätä siun aihetta, niin sie teet oikeestaan aika tärkeestä aiheesta työtä. Tää ei oo miusta vähäpätönen, mutta mie nyt pelkään vaan sitä, että tää on sitten työ, jossa sie päädyt johonkin tulokseen, niin sitten sitä ei kukkaan ota tosissaan. Niin kuin käy monelle tutkimukselle, että pitää tehdä joku työ, päättötyö tai tutkimus, jos on saanut rahoitusta siihen, mutta sit se jää siihen. Et tällä mie toivon, että tällasella ois jotain vaikuttavuutta. Ja sitten kun aina lässytetään tästä nuorten asioista ja siitä, miten ne on hirveitä, niin sit kuitenkaan ei olla välttämättä satsaamassa niihin. Niin aina puhutaan siitä, että tulevaisuuteen pitää satsata, totta kai meidän pitää pitää vanhuksistakin huolta, mutta ne on tän meille mahollistanut, mutta kyllähän siihen tulevaisuuteen pitää satsata. Juhlapuheissa siihen satsataan, mutta sitten oikeesti käytännössä niin mie vähän aina välillä epäilen. Että on tärkeempää rakentaa joku katu tai hieno kauppakeskus tai jotain.

Haastateltava 5.

Kuten haastateltavan 5. puheesta tulee ilmi, sosiaalisten uudistusten tie ei ole helppo. Lainauksesta huokuu epäusko muutoksiin. Koulun kehittäminen kokonaisvaltaisemmaksi kasvatustalokseksi vaatii työntekijöiltä sitoutumista tavoitteisiin, asian merkityksen todellista ymmärtämistä ja mahdollisesti omien työtapojen muuttamista (Lauonen & Pulkkinen 2004, 75). Poliitiikkaohjelmissa tahtotila on ilmaistu, mutta paikallisesti vaaditaan poikkihallinnollista työskentelyä, toimintakulttuurien ja rakenteiden uudelleen suunnittelua (Leppä 2010, 83). Nämä vaatimukset voivat monelle työyhteisölle olla liikaa.

Koulunuorisotyön jatkosuunnitteluun haastateltavat ottaisivat mukaan työntekijöitä kouluilta. Ammattiryhminä mainittiin rehtorit, oppilaskunta- ja tukioppilastoimintaa ohjaavat opettajat, kuraattorit ja oppilaanohjaajat. Suunnittelussa haluttaisiin hyödyntää oppilashuoltoryhmien näkemykset ja Mikkelin ammattikorkeakoulun ajankohtainen tieto-taito nuorisoalan tiimoilta. Koulunuorisotyön lähimpinä yhteistyökumppaneina käytännön työssä nähtiin edellä mainittujen ammattiryhmien lisäksi luokanohjaajat (kuvio 5).

KUVIO 5 Koulunuorisotyöntekijän yhteistyökumppanit yläkoululla

Suurimpana kehityshaasteena pidetään resurssipulaa. Rahaa on tuskin luvassa koulu-nuorisotyöhön erikseen, vaan nykyisiä resursseja sekä nuoriso- että opetuspalveluissa tulisi tarkastella ja suunnata uudelleen (Pohjola 2010, 2). Toinen ratkaisukeino on hankerahoitus, jota Suomessa on käytetty koulunuorisotyön kokeiluissa.

Parissa haastattelussa kävi ilmi opettajien asenne, joka saattaa hankaloittaa nuoriso-työn toteuttamista koulussa. Haastateltavat pitivät valitettavana sitä tosiasiaa, että osa opettajista kokee olevansa vain opettamassa koulussa, ja joiden työtä oppilaat häiritsevät. Jos ryhmä tarvitsisi esimerkiksi tukea ryhmädynamiikan kehittämiseen, tuntien käyttäminen tällaisiin tilanteisiin voi olla mahdoton. Työyhteisöissä pitäisi voimistaa ajatusta, että koulussa kaikki työntekijät ovat esimerkillään kasvatustyössä. Nuoret ovat läsnä koko ajan, eikä mikään ammattiryhmä voi tätä vastuuta paeta (Tilus 2004, 83). Moniammatillisessa työyhteisössä ei haastattelujen perusteella saata aina riittää ymmärrystä toisen työtä kohtaan.

Hiukan epäiltiin sopivien henkilöiden löytymistä vaativaan työhön. Pohjolan (2010, 13 – 18) mukaan uudessa toimintaympäristössä toimivilla nuorisotyöntekijöillä on heikko ammatti-identiteetti, joka ei ole luonut uskoa omaan tekemiseen. Ajateltiin,

että nuorisotyön onnistuminen riippuu paljon henkilökemioista. Tärkeää onnistuneen toiminnan kannalta olisi, että koulun ja nuorisotyön tavoitteet kohtaisivat ja että toiminta käynnistyisi johonkin tarpeeseen. Lähtöorientaation odotetaan olevan niin selkeä, ettei toiminta kariudu hätiköintiin tai väärään ajoitukseen. Pilotointivaiheen onnistumiseksi toivottiin varhaista tiedottamista, tarkkaan harkittua ajankohtaa (esim. ennen lukuvuoden alkua), selkeää toimenkuvaa ja yhteistyössä tehtyä suunnittelua. Toimenkuvan muodostamisen tekee hankalaksi nuorisoalan monitieteisyys (Hirvonen 2009, 50 – 51).

Se oma toimenkuva pitäis rajata, jonkunlaiset raamit pitäis olla. Eihän se voi olla maailmaa syleilevä ... Ei voi joka paikkaan, et se pitää olla jonkunlainen. Kun tulee esimerkiksi kouluun, niin tietty raami, minkä puitteissa sitten räätälöijään, ajan kanssa, miltä se näyttäis siinä koulussa sitten toimivan, että siitä sitten rakenneltava. Mutta kyllähän siinä selvä raami ilman muuta on oltava.

Haastateltava 1.

Vaikka Mikkelissä nuorisopalvelut ja perusopetus ovat saman hallintokunnan, sivistystoimen, alaisuudessa, toiminnot koettiin olevan kaukana toisistaan. Esiin nostettiin niin ikään ammattiliittojen kriittinen asenne toimenkuvien muuttamiseksi ja kehittämiseksi, joka saattaisi hankaloittaa koulun eri ammattiryhmien ja nuorisotyöntekijöiden tehtävien uudelleenmäärittelyä.

Haastateltavat uskoivat, että uusi ammattiryhmä otettaisiin hyvillä mielin vastaan kouluhin. Nuorisotyön pitäisi pystyä luontevasti tulemaan osaksi koulun arkea siten, että koulun väki yhdessä miettisi nuorisotyön tehtäviä ja työn tuomaa etua nuorille. Yhteistyön uskottiin viriävän samalla asialla olemisesta, työstä nuoren parhaaksi. Nuorisotyön juurruttaminen kouluun otaksuttiin käyvän vaivattomammin, jos osattaisiin aloittaa otollisimmasta toiminnasta, yhteistyöhalukkaan työntekijän rinnalla.

Miust tuntuu, että varsinkin jos osais aloittaa sopivalta luokalta, missä on yhteistyökykyinen opettaja. Kun nää muut tajuais, miten se on helpottanut luokanvalvojan hommaa ja miten se luokka on mennyt eteenpäin, niin se ois paras markkinointikeino. Lähtis varmimmasta. Kun opettajakin näkee sen, että se käytännössä pelittää ja siitä on niinku jotain hyötyä, niin siihen ollaan aina valmiina. ... Kyllä pitää olla selkeä tavoite, selkeästi ottaa vähän niitä luokkia, et ei silleen, että nyt ne reilut 20 luokkaa laitetaan kuntoon kerralla.

Haastateltava 2.

Nuorisotyöntekijää ei saisi asettaa erityisasemaan, vaan työntekijän pitäisi valvoa samoja kouluyhteisön sääntöjä samoin kuin muutkin koulun aikuiset. Haastateltavat arvelivat, että riittää, kun tietyt ihmiset toivottavat tervetulleiksi, esittelevät uuden toimijan muille ja toimivat eräänlaisena tukiryhmänä uudelle ammattilaiselle.

Kyselyn lopussa vastaajilla oli mahdollisuus täysin vapaasti kommentoida aihetta. Yhdeksän vastaajaa hyödynsi tilanteen tuomalla esiin toiveita tutkimuksen jatkotoimista ja nuorisotyön jalkautumisesta kouluun. Kolme vastaajaa toivoi, että koulunuorisotyön idea todella konkreettisesti etenisi ja koulut saisivat uusia toimintatapoja käyttöönsä. Nuorisotyöltä toivottiin säännöllisyyttä ja koulukohtaista keskittymistä. Nuorisotyön katsottiin tuovan tärkeän roolin moniammatillisen toiminnan ja nuorten osallisuuskokemusten kehittämiseen. Sen arveltiin lisäävän turvallisuuden tunnetta ja viihtyvyyttä. Kyselyyn vastaaja kuvasi odotuksiaan ja toiveitaan koulunuorisotyöstä:

Minusta tämä aika vaatisi sitä, että oli sitten mikä ammattiryhmä tahansa, pitäisi olla aikaa aluetyöhön / koulukohtaiseen työhön. Se ei ole välttämättä hyvä malli, että kouluilla käväisee silloin tällöin nuorisotyöntekijä, seurakunta, kuraattori ja jos he kukin pyörivät samojen asiakkaiden kanssa ja osaa jää ilman kokonaan. Ja se, että kaikilla on liikaa alueita ja työ pirstaloituu. Myös yhteinen idea kunkin toimenkuvasta pitäisi luoda. Usein kaipaisi koulupäivän jälkeiselle ajalle enemmän myös satsausta, silloin kun tuntuu jäävän enemmän "luppoaikaa" kun koulupäivän aikana. Koulupäivään voisi lisätä mm. moniammatillista läksyparkkia, miksei myös "parkkia" jossa voisi toimia opettaja / nuorisotyöntekijä esim. molemmat. Myös nuoria osallistavaa tiedotustoimintaa voisi lisätä välitunteihin eli tietoa tuotaisiin enemmän nuorten luokse, Olkkari liian kaukana nuorista. Harrastuksista kertoimista, houkuttelua niiden pariin yksinäisten nuorten saamista toimintaan ym. ym. ym.

Kysely: henkilö C

Vastaaja kaipaa ohjaustoimintoihin pysyvyyttä ja toimenkuvien selkiyttämistä. Lepän (2010, 80 – 83) mukaan juuri toimenkuvia kirkastamalla päästään määrittelemään koulunuorisotyön tarvelähtöistä asemaa.

6 YHTEENVETO

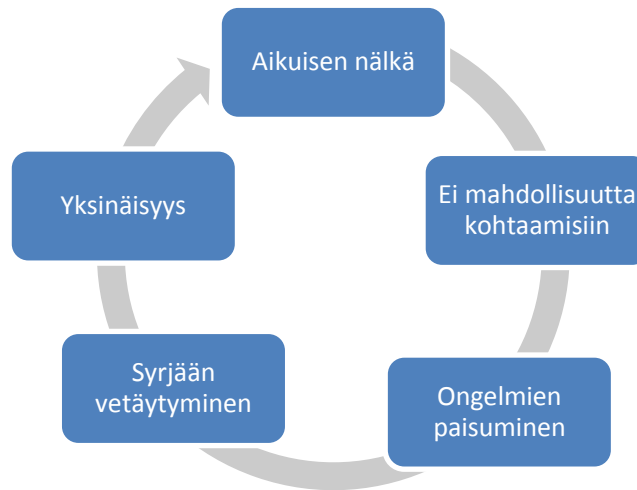
6.1 Keskeiset tulokset

Tulosten ansiosta Mikkelissä voidaan lähteä toteuttamaan tarvelähtöistä koulunuorisotyötä. Yhteenvedossa tiivistetään ongelma-alueet, joihin nykyisellä moniammatillisella yhteistyöllä ei pystytä vastaamaan, sekä koulunuorisotyön tarpeet, joiden perusteella toiminnan toivotaan lähtevän liikkeelle. Selvillä on lisäksi mahdolliset haasteelliset tilanteet, jotka voivat olla onnistuneen toteutuksen esteenä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda koulunuorisotyön käsite ja toimintatapa paikallisesti lähemmäksi ja tutummaksi. Kysely kokonaistutkimuksena esitettiin koko yläkoulun moniammatilliselle toimijajoukolle ja teema herätti toivottavasti ajatuksia työntekijöiden keskuudessa. Tulokset annetaan tiedoksi paikallisille nuoriso- ja ope- tuspalveluille, seurakunnan nuorisotyölle sekä kyselyyn osallistuneille kouluille ja vastaajille.

Mikkeliläisissä yläkouluissa työntekijät ovat jonkin verran kuormittuneita. Kuormitus- ta aiheuttaa työpisteestä toiseen siirtyminen. Lisäksi muu työyhteisö näkee samaan aikaan kyseisen ammattiryhmän kohdalla resurssipulan, koska työntekijä on vain osan viikosta paikalla. Näitä liikkuvia ammattiryhmiä Mikkelissä ovat kuraattorit, terveydenhoitajat ja laaja-alaiset erityisopettajat.

Tulokset paljastavat, että monesti yksi ongelma vaikuttaa koulu yhteisön toimimiseen eri osa-alueilla. Edellä mainittujen työntekijöiden liikkuvuus vaikeuttaa tulosten mukaan moniammatillista yhteistyötä ja toiminnan suunnitelmallisuutta. Tieto ei kulje, eri talojen asioissa ei pysytä mukana ja tietojen etsimiseen sekä selvittelytyöhön kuluu eri toimipisteissä aikaa. Tulosten mukaan oppilashuollollisten työntekijöiden liikkuvuus on yksi koulunuorisotyön tarpeen aiheuttava tekijä. Tosin ilmeni, että koulujen toiveena on saada mikä tahansa näistä ammattilaisista, kunhan toiminta olisi pistäytyvän sijasta pysyvää. Koulunuorisotyön vahvuutena pidettiin sitä, että nuoren olisi helppompaa lähestyä nuorisotyöntekijää jo ammattinimikkeen takia ja nuorisotyö toisi viestiä myös vapaa-ajalta moniammatilliseen yhteistyöhön.

KUVIO 6 Nuorten ongelmien noidankehä

Kiire on tulosten mukaan yksi kuormittava tekijä ja moniammatillisen yhteistyön este. Työntekijöillä ei ole aikaa kohdata nuoria. Kokemus on, että koululta puuttuu siinä kohtaa työntekijä, joka vastaisi kasvaneeseen aikuisen nälkään. Tästä alkaa noidankehä, jota kuvaa kuvio 6. Kuraattoreille ja terveydenhoitajille on jonoa. Kun nuoret eivät pääse purkamaan pahaan oloaan, syntyy lisää ongelmia. Nuorten lisääntyneet ongelmat ovat tulosten mukaan taas yksi syy kuormittumiseen, moniammatillisen yhteistyön esteeksi ja koulunuorisotyön tarpeelle. Kuraattorien, terveydenhoitajien ja muidenkin ammattiryhmien kuormittumisen uskotaan helpottuvan koulunuorisotyön avulla. Tähän tulokseen oli päässyt niin ikään Kivelä (2009, 40 – 41) opinnäytetyössään.

Nuorten ongelmat lisääntyvät, eikä niitä pystytä riittävästi ratkomaan. Ongelmien paisuessa seuraa yksinäisyyttä ja syrjään vetäytymistä. Tässäkin kohtaa tulokset osoittavat nuorisotyön tarpeen olevan. Nuorisotyön uskotaan olevan avuksi kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Kouluissa koetaan haastavat huoltajat kuormittavina. Kun yhteistyö ei ole rakentavaa, se haittaa toimimista moniammatillisesti.

Mikkeliläisissä kouluissa tehdään moniammatillista yhteistyötä monissa koulun sisäisissä sekä koulun ulkopuolelle suuntautuviissa työryhmissä. Moniammatillista yhteistyötä voi tulosten valossa kuvata keskustelevana, salassapitoasiat osaavana ja toimijana, joka tekee töitä yhdessä nuoren parhaaksi. Vaikka tulosten mukaan keskustelua on, se ei ole avointa vuorovaikutusta, jossa pystyttäisiin sopimaan yhteisistä toimintaperiaatteista ja jossa kaikki työyhteisön jäsenet ottaisivat vastuuta hyvinvoinnin lisäämisestä. Tehtäväkuvien selkiytyminen voisi olla yksi keino moniammatillisen yhteistyön ke-

hittämiseen. Hankalinta yhteistyön koetaan olevan poikkihallinnollisesti. Tieto ei liiku tai jos liikkuu, niin hitaasti. Vaitiolovelvollisuus pitää nuoren asiat jäissä, eikä tilanteita päästä tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti.

Koulun kasvatustehtävien hoitamisessa korostuu säädösten luoma toimintaperusta. Tulosten mukaan parhaiten selviydytään poissaoloihin puuttumisessa, kiusaamistilanteiden hoitamisessa ja oppilaskuntatoiminnasta. Kasvatustehtävät, joihin ei kyetä satsaamaan tarpeeksi, ovat välitunti- ja kerhotoiminta, kansalaisjärjestöjen kampanjatyö sekä syrjässä olevien oppilaiden kohtaaminen. Nämä heikommin hoidetut kasvatustehtävät tulivat esille myös, kun vastaajilta tiedusteltiin koulunuorisotyön tarvetta.

Seurakunta ja kaupungin nuorisotoimi ovat tehneet Mikkeliissä pistäytyvää koulunuorisotyötä. Toiminta on ollut hyvää, mutta pistäytyvä luonne aiheuttaa sen, että toimintaa ei pidetä suunnitelmallisena eikä selkeitä tavoitteita ole asetettu. Nuorisolain (72/2006) tavoitteet toteutuvat vaihtelevasti. Oppilaskuntatoiminta edistää aktiivista kansalaisuutta, mutta sitä pidettiin harmillisen pienen oppilasmäärän toimintana, jossa kaikkien ääni ei kuulu. Luokkayhteisöissä pyritään sosiaaliseen vahvistamiseen, mutta siihen kaivattiin paljon lisää tukea koulunuorisotyöltä tai muista ratkaisuista. Kasvun ja itsenäistymisen tukeminen on tulosten mukaan koulun perustehtävä, jossa henkilökohtaisten kohtaamisten luomiseen tarvittaisiin eniten apua. Sukupolvien välistä vuorovaikutusta ei tueta tavoitteellisesti, vaan silloin tällöin satunnaisesti.

Tulosten mukaan voidaan tiivistetysti todeta, että nuorisotyö on kouluihin todella tervetullut ja tarpeellinen. Kouluissa ollaan valmiita yhteistyöhön nuorisotyöntekijöiden kanssa. Lepän (2010) laatimasta koulunuorisotyön tehtäväkentistä tärkeimmäksi nousivat kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Koulunuorisotyöntekijää olisi helppo lähestyä, hän vastaisi aikuisen nälkään, ratkoisi yhdessä nuoren kanssa ongelmia koskien opiskelua, vapaa-aikaa ja kotiooloja sekä tukisi nuoren päivää oppituntien välissä ja iltapäivällä. Yhteisöllisyyttä rakennettaisiin mm. luokkien ryhmadynamiikkaa tukien jatkuvilla ryhmätyksillä ja koko koulun oppilasyhteisöä vahvistettaisiin tukioppilas-, välitunti- ja kerhotoiminnan keinoin.

6.2 Pohdinta

Mikkelin kaupungin olisi tärkeää lähteä koulunuorisotyön kehittämiseen mukaan. Ilmiö on ajankohtainen ja mielestäni on syytä ainakin pohdinnan tasolla miettiä sitä paikallisesti. Tulosten pohjalta voidaan toteuttaa kehittämishanke, jossa koulunuorisotyötä viedään pysyväksi osaksi koulua. Tuloksia voidaan hyödyntää muidenkin kuntien ja kaupunkien koulunuorisotyön kehittämishankkeissa.

Jos Mikkelissä lähdetään kehittämään koulunuorisotyötä, aloitteen toivotaan tulevan sivistystoimen johdolta, nuorisopalveluista tai perusopetuksesta. Prosessilta toivotaan avointa tiedotusta, selkeää toimenkuvanluomista, pysyvyyttä sekä tarvelähtöistä ja tavoitteellista otetta. Sopivimpana nimikkeenä pidetään koulunuorisotyöntekijää, jolta odotetaan vahvaa ammattitaitoa, yhteistyökykyä ja vuorovaikutustaitoja. Nämä toiveet koulunuorisotyön toimeenpanosta ilmenevät myös Siekkisen (2010, 61 – 63) opinnäytetyöstä. Työyhteisöltä uuden ammattiryhmän ja toimintatavan saapuminen kouluun vaatii tulosten mukaan sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin, asian ymmärrystä ja valmiutta muuttamaan työtapojaan ja asennettaan. Pitäisi olla valmiina muutoksiin, vaikka ne tulosten valossa koetaan kuormittavina ja moniammatillista yhteistyötä sekoittavina.

Tutkimuksen lähtökohta on ammatillisuutta tukeva. Tässä tutkimuksessa kohdejoukko ei ollut nuorisotyön kohderyhmää eli oppilaita. Nuorilta saisi paljon kehittämissuhteita koulujen arkipäivään ja nuorisotyön mahdollisuuksiin, mutta siihen on keskityttävä jatkotutkimuksissa. Koulunuorisotyötä tulee lähteä tekemään koulukohdaisen tarpeen mukaan, jossa oppilaat ovat osallisena toiminnan suunnittelussa.

Moniammatillista yhteistyötä ja nuorisotyön mahdollisia kumppaneita tiedustellessa tuloksissa nousi esille opetus- ja oppilashuoltohenkilöstö. Kouluissa on kuitenkin muitakin ammattiryhmiä, joiden näkemys mm. ongelmanratkaisutilanteissa voisi olla merkittävä. Muuhun henkilökuntaan kuuluu koulusihteerit, talonmiehet sekä siivous- ja ruokahuoltotyöntekijät. On tuki rehtorin vastuulla ottaa huomioon nämä ammattiryhmät nuoren kokonaisvaltaisen kasvun tukemisessa. Vuorovaikutusta tapahtuu kouluissa monissa paikoissa.

Luulen, että nuorisotyön ammattilaisena yhteisöpedagogi näkee koko henkilökunnan tärkeänä yhteistyökumppanina. Onhan yhteisöllisyyden lähtökohta, että kaikki ovat tasavertaisesti mukana, sekä oppilaat että koko henkilökunta. Yhteisöpedagogi osaa hakeutua siivoojan kanssa keskusteluun mm. syrjään vetäytyvien oppilaiden havaitsemisessa tai tuntipinnareiden tavoittamisessa. Siivooja tietää monesti parhaiten, mitä tuntien aikana koulun käytävillä tapahtuu. Eri ammattiryhmiä kuulemalla voidaan nopeasti ja ajankohtaisesti tarttua uusiin tilanteisiin ja alkaa pohdiskelemaan, mistä muutokset johtuvat. Ruokahuolto havaitsee ruokailukäyttäytymiseen liittyvät asiat, siivoustiimi on selvillä nuorten välipalattotumuksista ja roskaamisesta. Talonmies huomaa herkästi yhteisen omaisuuden huolehtimiseen liittyvät muutokset. Vastaavasti jokainen ammattiryhmä toimii nuorelle kasvattajana ja esimerkkiaikuisena. Kaikkien koulun ammattiryhmien mukanaolo kasvatuksessa vahvistaa nuorten kokonaisvaltaista kasvun tukemista. Työyhteisön voimakas yhteisöllisyys olisi mainio malli oppilaiden yhteisöllisyyden muodostamiselle ja perusta koko koulun yhteisölle.

Tuloksia voidaan pitää luotettavina ja mikkeliläistä tilannetta kuvaavina. Kohdejoukko valittiin harkinnanvaraisesti. Vastauksia saatiin kaikilta yläkouluilta ja eri ammattiryhmiltä. Toisaalta voidaan ajatella, että kyselyyn ovat vastanneet kehitysmyönteisimmät työntekijät. Joka tapauksessa aineisto antaa erittäin positiivisen kuvan siitä halusta, joka työntekijöillä on lähteä kehittämään nuorten kokonaisvaltaista kasvua ja yhteisöllisyyttä tukevia työtapoja. Vastaajien asenne koulunuorisotyötä kohtaan on kannustava. Vastaajat myöntävät, että jarruttajia on, mutta oma uskomus on hyvin kehitysmyönteinen. Koulunuorisotyötä pidetään erittäin tarpeellisena.

LÄHTEET

- Cederlöf, Petri 1998. Nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys. WWW-dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut.Nuorisoasiain_neuvottelukunnan_julkaisuja.Nro_8.Päivitetty_16.8.2006.Luettu_2.9.2011.
- Duuri-projekti 2008. Lahti: sivistystoimiala. WWW-dokumentti. <http://www.nuorilahti.net/upload/File/Loppuraportti.pdf>. Päivitetty 30.6.2008. Luettu 16.6.2011.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Heikkilä, Tarja 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hirvonen, Elna 2009. Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 96, 41 – 61.
- Honkanen, Eija & Suomala, Anne 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, oppimateriaalit.
- Ikonen, Oiva, Rönty, Simo & Linnilä, Maija-Liisa 2003. Moniammatillisuuden monet kasvot. Teoksessa Ikonen, Oiva & Virtanen, Pirkko (toim.) Hojks II. Jyväskylä: PS-kustannus, 277 – 302.
- Johnson, Peter 2007a. Peruskoulun kehittämisen mahdollisuudet. Teoksessa Johnson, Peter (toim.) Suuntana yhtenäinen perusopetus. Uutta koulukulttuuria etsimässä. Jyväskylä: PS-kustannus, 47 – 70.
- Johnson, Peter 2007b. Koulu muutossaasteiden kohteena. Teoksessa Johnson, Peter (toim.) Suuntana yhtenäinen perusopetus. Uutta koulukulttuuria etsimässä. Jyväskylä: PS-kustannus, 71 – 84.
- Kivelä, Saija 2011. Mitä sä teet? Nuorten kohtaamisia koulunuorisotyön arjessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kolehmainen, Marjo 2005. Mukava-hankkeen kouluohjaajana Kilpisen koulussa. Teoksessa Sarha, Marja-Liisa (toim.) Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit 13/2005, 45 – 58.
- Kurki, Leena, Nivala, Elina & Sipilä-Lähdekorpi Pirkko 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura.
- Laine, Kaarlo 2000. Koulukuvia. Koulu nuorten kokemistilana. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 43.
- Launis, Kirsti 1997. Moniammatillisuus ja rajojen ylitykset asiantuntijatyössä. Teoksessa Kirjonen, Juhani & Remes, Pirkko & Eteläpelto, Anneli (toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos, 122 – 133.

Launonen, Leevi & Pulkkinen, Lea (toim.) 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus, 11 – 75.

Leppä, Tanja 2010. Tavoitteellinen nuorisotyö koulussa – monialaista tukea kasvuun, hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen. Nuorisotutkimus 3/2010, 74 – 84.

Leppämäki, Elsi 2009. Kouluyhteisöohjaaja - yhteisöllisyyden vahvistaja Niemistön koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Luther, Annika 2008. Ihmisen kokoinen koulu. Suomentanut Rauni Hukka. Teoksessa Reuter, Martina & Holm, Ruurik (toim.) Koulu ja valta. Helsinki: Into Kustannus Oy, 75 – 81.

Lämsä, Anna-Liisa (toim.) 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mikkelin ammattikorkeakoulu 2010. MAMKille rahaa koulunuorisotyön tutkimukseen. WWW-dokumentti.
http://student.mikkeli.fi/singlenewsinfo.asp?menu_id=121&id=4075. Päivitetty 19.2.2010. Luettu 16.6.2011.

Mikkelin kaupungin hyvinvointiohjelma 2011 – 2012. PDF-dokumentti.
http://www.mikkeli.fi/en/liitteet/03_mikkeli-tieto/03_julkaisut/hyvinvointiohjelma_2011_2012.pdf. Päivitetty 22.9.2011. Luettu 1.11.2011.

Mikkelin kaupunki 2011. Sivistystoimi. Perusopetuksen oppilastilastoja. WWW-dokumentti.
http://www.mikkeli.fi/fi/sisalto/02_palvelut/06_sivistystoimi/11_peruskoulut/03.3.5_oppilastilastot_perusopetus. Päivitetty 22.11.2011. Luettu 27.12.2011.

Moberg, Sakari, Hautamäki, Jarkko, Kivirauma, Joel, Lahtinen, Ulla, Savolainen, Hannu & Vehmas, Simo 2009. Erityispedagogiikan perusteet. Helsinki: WSOY Opimateriaalit Oy.

Määttä, Mirja & Väänänen-Fomin, Marja 2009. Yhteinen tavoite, eriytyneet ohjausjärjestelmät – lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvän suunnittelun normiohjaus. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 96, 63 – 80.

Nieminen, Juha 2007. Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Annika (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 21 – 43.

Nuorisolaki 72 / 2006. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>.

Nuorisotyö koulussa 2011. WWW-dokumentti.
<http://www.kouvola.fi/palvelut/nuoriso/perusnuorisotyö/nuorisotyökoulussa.html>

Kouvolan kaupunki. Nuorisopalvelut. Päivitetty 7.6.2011. Luettu 16.6.2011.

Peltomaa, Iina & Toivanen, Jana 2009. Nuorten matalan kynnyksen ohjausmalli – OhjausLaturi 2009 – 2011. ESR-hanke. WWW-dokumentti.
<http://www.humak.fi/sites/default/files/OhjausLaturi0910.pdf>. Päivitetty 30.10.2010.
 Luettu 16.6.2011.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Pdf-dokumentti.
www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf. Päivitetty 11.3.2004. Luettu
 27.12.2011.

Perusopetuslaki 628 / 1998. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.

Pohjola, Kirsi 2010. Nuorisotyö koulussa. Nuorisotyö osana monialaista oppilashuoltoa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja 54.

Pönkkö, Maija-Leena & Tervonen-Rossi, Raili 2009. Moniammatillinen yhteistyö lapsen ja nuoren kasvun tukemisessa. Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 145 – 157.

Rönty, Simo 2007. Moniammatillinen yhteistyö ja oppilaiden kohtaaminen. Teoksessa Merimaa, Erkki & Virtanen, Pirkko (toim.) Koulunkäyntiavustajan kirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 15 – 31.

Sarha, Marja-Liisa 2005. Nuorisotyöntekijänä peruskoulussa. Teoksessa Sarha, Marja-Liisa (toim.) Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit 13/2005, 19 – 38.

Siekkinen, Emma 2010. Linkki, liima ja äänitorvi. Koulunuorisotyön tavoitteet ja työn tuoma lisäarvo. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Soanjärvi, Kati 2005. Nuorisotyön erityispiirteistä nuorisotyöntekijyyteen. Teoksessa Sarha, Marja-Liisa (toim.) Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit 13/2005, 9 – 18.

Tilus, Pirjo 2004. Pelistä pois? Huolehtivan koulun haaste. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusikylä, Kari 2006. Koulu oppimisympäristönä. Teoksessa Perkiö-Mäkelä, Merja & Nevala, Nina & Laine, Vappu (toim.) Hyvä koulu. Helsinki: Työterveyslaitos, 11 – 28.

Vehviläinen, Jukka 2002. Moniammatillinen nuorisotyö. Yksinäisten sankareiden ajasta tiimityöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaalit 2/2002.

Qvintus, Anneli 2011. Peruskoulun päättötodistus kaikille. Nuorisotyön tuottamien nivelvaihehankkeiden hyöty koululle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalais-toiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Øvretveit, John 1995. Moniammatillisen yhteistyön opas. Helsinki: Sairaanhoidajien koulutussäätiö. Alkuperäisteos: Coordinating Community Care: Multidisciplinary teams and care management.

Mervi Hotokka
Jalavakatu 7 A 3
50130 MIKKELI
puh. 040-7283 250
mervi.hotokka(at)edu.mikkeli.fi

TIEDOTE

31.8.2011

Jakelu:

Sivistystoimen johtaja Heikki Hirvonen
Koulutusjohtaja Seija Manninen
Toimistosihteeri Päivi Turunen
Liikunta- ja nuorisajohtaja Antti Mattila
Vs. Nuorisosihteeri Satu Taavitsainen
Opetuslautakunta Pj. Pirkko Valtola
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta Siht. Tiina Turunen
Yläkoulujen rehtorit

ENNAKKOTIETOA TUTKIMUKSESTA

Opiskelen Mikkelin ammattikorkeakoulussa kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa ja teen opinnäytetyötä aiheesta *Nuorisotyötä kouluun?* Kartoitan tutkimuksella Mikkelin yläkouluissa toimivaa moniammatillista verkostoa ja sen toimintaa. Lisäksi haen vastauksia siihen, mihin teemoihin ja menetelmiin keskittyvää koulu- nuorisotyötä Mikkeliissä tarvitaan.

Koulunuorisotyöllä tarkoitetaan nuorisotyötä, jonka toimintaympäristönä on koulu. Käynnissä oleva kansallinen keskustelu koulunuorisotyön tarpeellisuudesta ja tehtävistä osoittaa, että on aiheellista pohdita nuorisotyön tulevaisuutta koulussa myös paikallisella tasolla.

Tutkimus toteutetaan syksyn 2011 aikana kartoittavana kyselynä ja teemahaastatteluin. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja lomakkeet sekä haastatteluaineisto tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua. Otantaan kuuluu Mikkelin yläkoulujen oppilashuolto-ryhmien jäseniä ja eri ammattiryhmien edustajia (yhteensä n. 50). Tarkoitus on osoittaa haastattelupyynnöt n. 7 henkilölle. Opinnäytetyö valmistuu kevään 2012 aikana ja on luettavissa MAMK:n Mikki-kirjaston elektronisena aineistona.

Jos tutkimukseen tai sen toteuttamiseen liittyen tulee kysymyksiä tai ideoita, vastaan mielelläni.

Ystävällisin terveisin

Mervi Hotokka
koulunkäyntiavustaja
Lyseon koulu, Mikkeli

OTSIKKO: Tervetuloa koulunuorisotyötä koskevaan kyselyyn 10.9.2011

Hei!

Opiskelen MAMK:ssa kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa. Kartoit-
tan opinnäytetyöni kyselytutkimuksessa Mikkelin yläkouluissa toimivaa moniamma-
tillista verkostoa ja sitä toimintakenttää, mihin nykyisin resurssein ei riittävästi pystytä
paneutumaan.

Kyselyyn pääset seuraavasta linkistä:
<http://www.webpolsurveys.com//S/F96B2BEE529E032F.par>

Koulunuorisotyöllä tarkoitetaan nuorisotyötä, jonka toimintaympäristönä on koulu.
Käynnissä oleva kansallinen keskustelu koulunuorisotyön tarpeellisuudesta osoittaa,
että on aiheellista pohtia teemaa myös Mikkelisä. Vastaukset käsitellään luottamuk-
sellisesti ja tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua keväällä 2012. Otantaan
kuuluu eri ammattiryhmien edustajia mikkeliläisiltä yläkouluilta (yhteensä n. 50).

Pyydän vastaustasi **30.9.2011** mennessä.

Ystävällisin terveisin

Mervi Hotokka

.....
OTSIKKO: Koulunuorisotyötä koskeva kysely

21.9.2011

Hei!

Olet ehkä jo vastannut koulunuorisotyötä koskevaan kyselyyn. Jos viesti meni ensim-
mäisellä kerralla ohi, pyydän sinua nyt pysähtymään hetkeksi teeman äärelle. Mielipi-
teesi tästä ajankohtaisesta aiheesta on minulle tärkeä, jotta tilastollisen tiedon muodos-
taminen on mahdollista.

Kyselyyn pääset linkistä:
<http://www.webpolsurveys.com//S/F96B2BEE529E032F.par>

Pyydän vastaustasi **30.9.2011** mennessä.

Ystävällisin terveisin

Mervi Hotokka

.....
KYSELYLOMAKE

1. Mikä on ammattinimikkeesi nykyisessä tehtävässäsi?
2. Minkä yksikön alueella pääasiallisesti toimit?
 - a. keskusta
 - b. muu taajama
3. Kuinka kauan olet työskennellyt perusopetuksen yläkoululla?
 - a. 1 – 5 vuotta
 - b. 5 – 10 vuotta
 - c. 10 – 20 vuotta
 - d. yli 20 vuotta.
4. Kuinka monta työtuntia viikossa olet käytettävissä yläkoulua kohti? Jos toimit
usealla koululla tai yhtenäiskoulussa, arvioi tuntimäärä yläkoulukohtaisesti.
5. Koetko työmääräsi kuormittavaksi? Jos koet, mikä aiheuttaa kuormittumisen?
6. Arvioi eri oppilashuollollisten ammattiryhmien työskentelyä ja läsnäoloa pää-
asiallisessa työpaikassasi. Kuinka riittävänä pidät nykyisiä henkilöstöresursse-

ja? (1 = täysin riittämätön, 2 = melko riittämätön, 3 = sopiva, 4 = melko riittävä, 5 = täysin riittävä)

a. rehtori	1	2	3	4	5
b. vararehtori					
c. oppilaanohjaaja					
d. kuraattori					
e. terveydenhoitaja					
f. laaja-alainen erityisopettaja					
g. koulunkäyntiavustaja					
h. psykologi					
i. nuorisotyöntekijä					
j. muu, mikä _____					

7. Kuulutko oppilashuoltotyöryhmään?
a. kyllä
b. en (siirry kohtaan 10.)
8. Kuinka usein oppilashuoltoryhmä kokoontuu?
a. kerran viikossa
b. 2 – 3 kertaa kuukaudessa
c. kerran kuussa
d. harvemmin
9. Millä adjektiiveilla kuvaisit oppilashuoltoryhmänne työskentelyä?
10. Kuinka usein näet muiden ammattiryhmien edustajia työssäsi?
11. Kuinka usein osallistut koulun sisäisiin moniammatillisiin palavereihin/ kokouksiin? Mitkä ammattiryhmät niihin kuuluvat?
12. Mihin oman koulun ulkopuolisiin moniammatillisiin verkostoihin kuulut? Kuinka usein verkostot kokoontuvat?
13. Kuulutko johonkin koulun kehityshankkeen ohjaus- / toteutusryhmään? Jos kuulut, kerro lyhyesti hankeryhmään kuuluvista ammattilaisista ja hankkeen päätavoitteista.
14. Toteutuvatko toimivan moniammatillisen yhteistyön kriteerit koulullanne? (1 = heikosti, 2 = välttävästi, 3 = tyydyttävästi, 4 = hyvin, 5 = erinomaisesti)
a. tietojen lainaaminen	1	2	3	4	5
b. palaverointi					
c. ryhmätyöskentely					
d. ammattikuntarajoja ylittävä yhteistyö					
e. kaikkien ääni kuuluu					
f. erilaiset näkökulmat pääsevät esille					
g. poikkihallinnollisuus					
h. kehitysmuotoinen asenne					
i. yhteinen tavoite nuoren parhaaksi					
j. kouluyhteisön kaikki jäsenet huolehtivat hyvinvoinnista					
k. selkeät yhteistyöperiaatteet					
l. avoin vuorovaikutus					
m. nuoren ja huoltajan suostumus					
n. salassapitosäännökset					
o. nuoren näkökulman kunnioittaminen					
p. työtoverin ammatillisen osaamisen arvostaminen					

- q. tasavertaisuus
- r. keskustelu
- s. vastuunotto
- t. rehtorin johtovastuu muutostilanteissa

15. Mitkä asiat näet koulun moniammattillisen yhteistyön suurimpina haasteina?
Mikä on haasteiden syynä?

16. Arvioi koulusi resursseja toteuttaa seuraavia kasvatustehtäviä. (1 = täysin riittämätön, 2 = melko riittämätön, 3 = sopiva, 4 = melko riittävä, 5 = täysin riittävä)

a. kiusaamisen ennaltaehkäisy	1	2	3	4	5
b. kiusaamistilanteiden selvittely					
c. oppilaiden henkilökohtainen kohtaaminen					
d. ryhmäyttäminen esim. nivelvaiheissa					
e. poissaoloihin puuttuminen					
f. koulupudokkuuden ehkäisy					
g. tehtävien laiminlyöntiin puuttuminen					
h. häiriökäyttäytymiseen puuttuminen					
i. syrjäänvetäytyvien oppilaiden kohtaaminen					
j. syrjään jäävien oppilaiden kohtaaminen					
k. oppilastakunttyö					
l. tukioppilastoiminta					
m. tapahtumat					
n. teemaviikot					
o. vierailut					
p. leirikoulut, luokkaretket					
q. välituntitoiminta					
r. kerhotoiminta					
s. tukihenkilötoiminta					
t. yhteistyö kodin kanssa					
u. päihde- ja seksuaalivalistus					
v. kouluviihtyvyyden kehittämistyö					
w. kansalaisjärjestöjen kampanjatyö					

17. Onko kouluyhteisössä mielestäsi tarve nuorisotyöntekijälle, joka keskittyisi nuorten kohtaamiseen, heidän asioihin ja ongelmiin? Jos on, niin mitkä asiat vaikuttavat tarpeeseen?

18. Olisitko valmis tekemään yhteistyötä nuorisotyöntekijän kanssa? Jos olisit, niin millaista yhteistyötä?

19. Mikä olisi mielestäsi sopiva nimike koulussa toimivalle nuorisotyöntekijälle?

- a. nuorisotyöntekijä
- b. nuoriso-ohjaaja
- c. koulunuorisotyöntekijä
- d. yhteisöpedagogi
- e. kouluyhteisöohjaaja
- f. kouluohjaaja
- g. joku muu, mikä _____

20. Vapaa sana. Voit kommentoida tutkimuksen aihetta ja tarpeellisuutta.

Kiitos vastauksistasi!

1. Haastattelupaikka ja -aika:
2. Ammattinimike ja työkokemus yläkoulussa:
3. Millaisia kokemuksia sinulla on koulussa tehdystä nuorisotyöstä?
 - a. Kuka sitä on toteuttanut?
 - b. Mitä se on sisältänyt?
 - c. Positiivista / negatiivista?
4. Miten määrittelet seuraavien teemojen toteutumista koulussasi?
 - a. aktiivisen kansalaisuuden tukeminen (oppilaskuntatoiminta, osallisuus)
 - b. sosiaalinen vahvistaminen (vuorovaikutus, ryhmätoiminta...)
 - c. kasvun ja itsenäistymisen tukeminen
 - d. sukupolvien välinen vuorovaikutus
5. Tarvitseeko koulu mielestäsi näiden kasvatustehtävien toteuttamiseen lisäresursseja?
6. Koulunuorisotyön tavoitekenttää on hahmotettu neljän eri teeman kautta. Tarkastellaan yksi kerrallaan näitä. Mitä näistä teemoista korostaisit tärkeysjärjestyksessä? Mikä ei vaikuta oleelliselta?
 - a. Kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen monialaisen työyhteisön jäsenenä. Tarkoittaa käytännössä aikuista, jolla on arjessa aikaa lasten ja nuoren suurille sekä pienille asioille.
 - b. Koulun yhteisöllisyyden tukeminen ja kehittäminen nuorisotyön ammattiorientaation näkökulmasta oppilas- ja työyhteisötasolla siten, että toimintaympäristö voidaan kokea turvalliseksi ja kouluviihtyvyys voi lisääntyä.
 - c. Ennaltaehkäisevän työn toteuttaminen monialaisessa yhteistyössä. Sisältää ajatuksen yksilöiden huomaamisesta, varhaisesta puuttumisesta sekä oppilashuollollisesta työstä.
 - d. Erilaisten nonformaalien oppimisympäristöjen mahdollistaminen ja tuominen kouluun, erityisesti opettajan työparina toimien.
7. Kuinka merkittävänä pidät sitä, että koulussa toimisi yksi kasvatusviranomaisen, jolla ei olisi oppilaaseen arvioivaa suhdetta, eikä oppilaalla suorittajan roolia?
8. Jos mikkelilässä yläkouluissa lähettäisiin kehittämään moniammatillisesti oppilaiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä,
 - a. minkä tahon / toimialan katsot olevan pelinavaajan roolissa?
 - b. minkä tahojen näkisit tarpeelliseksi olla mukana kehitysvaiheen työssä?
 - c. mikä teema tulee ensimmäisenä mieleen?
9. Kuvitellaan tilanne. Koulullanne aloittaa kokopäiväinen nuorisotyöntekijä.
 - a. Mitä tehtäviä nuorisotyöntekijälle voisi kuulua?
 - b. Minkä ammattiryhmän kanssa yhteistyö olisi luontevinta?
 - c. Kenen työkuormitusta nuorisotyöntekijä eniten helpottaisi?
 - d. Millaisen vastaanoton nuorisotyöntekijä uuden ammattiryhmän edustajana tulee saamaan?
10. Mitkä ovat mielestäsi koulunuorisotyön suurimmat kehityshaasteet?
11. Mikä olisi mielestäsi paras koulunuorisotyön toteutustapa seuraavista?
 - a. toiminta säilyisi nykyisellään eli ...
 - b. pistäytyvää nuorisotyötä (aamunavauksia, teematuokioita)
 - c. nuorisotyöntekijä kerran viikossa koululla (klinikka, teemapäivä)
 - d. nuorisotyöntekijä osan viikosta koululla, osan alueen nuorisotalolla
 - e. kokoaikainen nuorisotyöntekijä

Kiitän haastatteluun osallistumisesta!